

शास्त्रीप्रथमवर्ष: 2018

अनिवार्य विषय

सामान्य हिन्दी

पूर्णाङ्क 100

समय - 3 घण्टे

न्यूनतम उत्तीर्णाङ्क 36

नोट :- 36 से कम अंक आने पर छात्रों को उत्तीर्ण नहीं किया जायेगा। इस प्रश्न-पत्र में प्राप्त अंकों को श्रेणी निर्धारण हेतु नहीं जोड़ा जायेगा।

1. साहित्य खण्ड- गद्य-पद्य की निर्धारित रचनाएँ।

(i) गद्य भाग- निम्नांकित पाठ निर्धारित हैं-

1. कहानी : बड़े घर की बेटी (प्रेमचंद)
2. संस्मरण : प्रणाम (महादेवी वर्मा)
3. रेखाचित्र : बाईस वर्ष बाद (बनारसीदास चतुर्वेदी)
4. विज्ञान : शनि सबसे सुन्दर ग्रह (गुणाकर मुळे)
5. निबंध : गेहूँ और गुलाब (रामवृक्ष बेनीपुरी)
6. निबंध : सूखे चेहरों का भूगोल (मणिमधुकर)
7. निबंध : मजदूरी और प्रेम (सरदार पूर्ण सिंह)
8. निबंध : राजस्थान की सांस्कृतिक धरोहर (अगरचंद नाहटा)
9. निबंध : राष्ट्र का स्वरूप (वासुदेव शरण अग्रवाल)
10. व्यंग्य : ठिठुरता हुआ गणतंत्र (हरिशंकर परसाई)

(ii) पद्य-भाग- निम्नांकित कविताएँ निर्धारित हैं-

1. कबीर- 1. मन रे! जागत रहिये भाई, 2. हमारे राम रहीम करीमा केसौ, अलह राम सति सोई, 3. काजी कौन कतेब बखानै, 4. मन रे! हरि भजि, हरि भजि हरि भजि भाई, 5. है मन भजन कौ प्रवान
2. सूरदास 1. किलकत कान्ह घटुरुवनि आवत, 2. मुरली तऊ गोपालहिं भावत, 3. देखौ माई सुन्दरता कौ सागर, 4. जसोदा बार-बार यौं भाखै, 5. चित दै सुनौ स्याम प्रवीन।
3. तुलसीदास 1. कबहुँक अंब अवसर पाई, 2. अबलौं नसानी अब न नसैहौं, 3. मोहि मूढ़ मन बहुत बियोगौ, 4. ऐसौ को उदार जग मांही, 5. मन पछितैहैं अवसर बीते
4. रहीम पद 1. छवि भावन मोहनलाल की, 2. कमल दल नैननि की उनमानि। दोहा 1. प्रीतम छवि नैननि बसी, 2. बसि कुसंग चाहत कुसल, 3. रहिमन अंसुआ नैन ढरि, 4. रहिमन औछेनरन सौं बैर भलौ ना प्रीति, 5. रहिमन निज मन की बिथा, 6. काज परै कछु और है, 7. खैर खून खाँसी, खुसी बैर प्रीति मदपान, 8. दादु मोर किसान मन लग्यो रहे घन माँहि, 9. पावस देखि रहीम मन कोइल साधै मौन, 10. रहिमन बिगरी आदि को बनै न खरचे दाम।
5. पदमाकर कवित्त 1. कूलन में केलिन में कछारन में कुंजन में, 2. और भाँति कुंजन में गुंजरित भौर भीर, 3. पात बिनु कीन्हें ऐसी भाँति गुन बेलिन के, 4. चितै चितै चारों ओर चौंकि चौंकि परै त्योंहीं। सवैया 5. या अनुराग की लखौं जहँ....., 6. फाग के भीर अभीरन में गहि गोविन्द लै गई भीतर गोरी।
6. मैथिलीशरण गुप्त साकेत-अष्टमसर्ग से, कैकेयी का अनुताप, तदनन्तर बैठी सभा उटज के आगे....., सौ बार धन्य वह एक लाल की माई।
7. प्रसाद : कामायनी, श्रद्धासर्ग कहा आगन्तुक ने सस्नेह...विजयिनी मानवता हो जाय।
8. पंत : 1. प्रथम रश्मि छन्द 1-13, 2. भारत माता
9. निराला : 1. भारती जय विजय करे, 2. बादल राग-1, 3. दलित जन पर करो करुणा, 4. फिर नभ घन घहराये।
10. रामधारी सिंह दिनकर रश्मिरथी-तृतीय सर्ग-आरंभिक अंश, सच्चे शूरमा सच है विपत्ति जब आती है....क्या कर सकती चिनगारी है।

2. व्याकरण खण्ड—निबन्ध (शब्द सीमा 300 शब्द), कार्यालय लेख शासकीय-अर्द्धशासकीय पत्र, परिपत्र, अधिसूचना, कार्यालय ज्ञापन, विज्ञप्ति, कार्यालय आदेश। संक्षेपण, पल्लवन, शब्द निर्माण की प्रविधि-उपसर्ग, प्रत्यय, संधि, समास। वाक्य शुद्धि / शब्द शुद्धि, मुहावरे, पारिभाषिक शब्दावली, व्याकरणिक कोटियां-संज्ञा, सर्वनाम, विशेषण, क्रिया, क्रिया विशेषण

अंक विभाजन - प्रश्न-पत्र में दो भाग होंगे-1. साहित्य खण्ड एवं 2. व्याकरण खण्ड। साहित्य खण्ड में दो भाग होंगे- गद्य भाग एवं पद्य भाग। प्रत्येक भाग के लिए 26 अंक निर्धारित हैं। इस प्रकार साहित्य खण्ड कुल 52 अंकों का होगा जिसमें अंकों का विभाजन निम्न प्रकार का होगा -

(क) गद्य भाग पर तीन अतिलघूत्तरात्मक प्रश्न, प्रत्येक 2 अंक	6 अंक
(ख) गद्य भाग से दो आलोचनात्मक प्रश्न प्रत्येक 6 अंक	12 अंक
(ग) गद्य भाग से एक व्याख्या	8 अंक
(घ) पद्य भाग पर तीन अतिलघूत्तरात्मक प्रश्न, प्रत्येक 2 अंक	6 अंक
(ङ) पद्य भाग से दो आलोचनात्मक प्रश्न प्रत्येक 6 अंक	12 अंक
(च) पद्य भाग से एक व्याख्या	8 अंक

व्याकरण खण्ड कुल 48 अंकों का होगा जिसमें अंकों का विभाजन निम्न प्रकार होगा-

- (i) निबन्ध - 8 अंक
- (ii) कार्यालयी लेख - 6 अंक
- (iii) संक्षेपण - 5 अंक
- (iv) पल्लवन - 4 अंक
- (v) शब्द निर्माण की प्रविधि - 5 अंक
- (vi) वाक्य शुद्धि/शब्द शुद्धि-5 अंक
- (vii) मुहावरे - 5 अंक
- (viii) पारिभाषिक शब्दावली-5 अंक
- (ix) व्याकरणिक कोटियां - 5 अंक

GENERAL ENGLISH ESSENTIAL LANGUAGE SKILLS

Max. Marks : 100 Duration 3 hrs. Min. Pass Marks : 36

The syllabus aims at achieving the following objectives :

1. Introducing students to phonetics and enabling them to consult dictionaries for correct pronunciation (sounds and word stress)
2. Reinforcing selected components of grammar and usage.
3. Strengthening comprehension of poetry, prose and short-stories
4. Strengthening compositional skills in English for paragraph writing, CVs and job applications.

The Pattern of the Question Paper will be as follows:

All questions will be compulsory Questions will be set covering all the sections of the units with scope for internal choice.

Unit A : Phonetics and Vocabulary (20 marks) (10 periods)

I.	Transcription of Phonetic Symbols	(05)
II.	Word Stress	(05)
III.	Synonyms and Antonyms	(05)
IV.	Word formation-Prefix, Suffix	(05)

Unit B : Grammar and Usage (20 marks) (10 periods)
(05)

- I. Transformation of Sentences
1. Direct and Indirect Narration
2. Active and Passive Voice
3. Interchange of degrees of Comparison
- II. Modals (05)
- III. Sequence of Tenses (05)
- IV. Elements of a Clause (05)
(as discussed in Quirk and Greenbaum)

Unit C : Comprehension (30 marks) (25 periods)

William Blake	The Little Black Boy
Sujata Bhatt	Voice of the Unwanted Girl
Lewis Carroll	A Mad Tea Party
Ruskin Bond	Night Train for Deoli
M. K. Gandhi	The Birth of Khadi
J. L. Nehru	A Tryst With Destiny
Martin L. King Jr.	I Have a Dream
A. P. J. Abdul Kalam	Vision for 2020

Ten Questions to be answered out of fifteen short answer questions of 2 marks each based on 8 units of the prescribed text. (20 Marks)

Two questions to be answered out of four short answer questions of 5 marks each based on a selected passage from the prescribed text. (10 Marks)

Unit D : Compositional Skills (30 marks) (15 periods)

- I. Letters- Formal and Informal (10)
- II. CV's and job Applications (10)
- III. Paragraph Writing (10)

Recommended Reading

1. Sasikumar, V., Dutta and Rajeevan, A course in Listening and Speaking-1 Foundation Books. 2005
2. Sawhney, Panja and Verma eds. English At the Workplace, Macmillan 2003
3. Singh, R. P. Professional Communication. OUP. 2004
4. Judith Leigh. CVs and Job Applications. OUP. 2004
5. Arthur Waldhorn and Arthur Zeiger, English Made Simple. Rupa and Co.
6. Gunashekar ed. A Foundation English Course for Undergraduates. Book I, CIEFL, Hyderabad.
7. Quirk and Greenbaum : A University Grammar of English, Logman, 1973

पर्यावरण अध्ययन

1. इस विषय में प्राप्त अंक श्रेणी निर्धारण हेतु प्राप्तार्कों में सम्मिलित नहीं किये जायेंगे।
2. इस विषय को अंतिम वर्ष तक चार अवसरों में उत्तीर्ण करना अनिवार्य होगा। इसके अभाव में छात्र को उपाधि प्रदान नहीं की जायेगी।

माध्यम हिन्दी/संस्कृत रहेगा।

समय : 3 घण्टे पूर्णांक : 100
सैद्धान्तिक न्यूनतम उत्तीर्णांक 27 पूर्णांक : 75
न्यूनतम उत्तीर्णांक 09 पूर्णांक : 25

क्षेत्रीय अध्ययन

पाठ्य बिन्दु

इकाई-1

पर्यावरण की अवधारणा, पर्यावरणीय अध्ययन की बहुविषयी प्रकृति, क्षेत्र एवं महत्त्व

- जन जागृति की आवश्यकता
- भारत का जैव भौगोलिक विभाजन
- जैव विविधता का मूल्य, क्षय, उपयोग, उत्पादक, उपयोग, सामाजिक, नैतिक, सौन्दर्यात्मक एवं वैकल्पिक मूल्य
- जैविक विविधता : वैश्वीय, राष्ट्रीय एवं स्थानीय विविधाएँ
- भारत एक वृहद् विविधताओं के राष्ट्र के रूप में
- जैव विविधता के संवेदनशील क्षेत्र
- जैव विविधता के संकट: वनों का विनाश, वन्य जीवों का अवैध शिकार, मानव एवं जीवों में प्रतिस्पर्द्धा
- भारत की संकटग्रस्त एवं क्षेत्र-सीमित प्रजातियाँ
- जैव विविधता का संरक्षण : कृत्रिम आवासीय संरक्षण एवं स्व- आवासीय संरक्षण

इकाई-2 प्राकृतिक संसाधन

नवीकरणीय एवं अनवीकरणीय संसाधन,

प्राकृतिक संसाधन एवं सम्बन्धित समस्याएँ

- **वन संसाधन** : प्रयोग एवं दुरुपयोग, वनोन्मूलन, केस अध्ययन, इमारती लकड़ियों का दोहन, खनिजों के खनन एवं बान्धों का वन एवं आदिवासी जनजीवन पर प्रभाव।
- **जल संसाधन** : जल, बाढ़, सूखा, जल, विवाद, बांधों से लाभ व समस्याएँ इनका प्रयोग व अतिरेक प्रयोग, धरातलीय एवं भूमिगत जल का उपयोग एवं अतिरेक प्रभाव।
- **खनिज संसाधन** : प्रयोग एवं अतिदोहन, उद्योगों द्वारा उत्सर्जित अवशिष्ट का पर्यावरण प्रभाव।
- **खाद्य संसाधन** : ऊर्जा की बढ़ती हुई आवश्यकताएँ, नवीकरण योग्य एवं अनवीकरणीय स्रोत, वैकल्पिक ऊर्जा संसाधनों का उपयोग, केस अध्ययन।
- **ऊर्जा संसाधन** : ऊर्जा की बढ़ती हुई आवश्यकताएँ, नवीकरण योग्य एवं अनवीकरणीय स्रोत, वैकल्पिक ऊर्जा संसाधनों का उपयोग, केस अध्ययन।
- **भूमि संसाधन** : भूमि संसाधन के रूप में, भूमि का गुणात्मक निम्नीकरण, भूस्खलन, मृदा अपरदन व मरुस्थलीकरण। प्राकृतिक संसाधनों के संरक्षण में व्यक्तिगत योगदान। प्राकृतिक संसाधनों का विवेकपूर्ण उपयोग एवं सुस्थिर जीवन शैली।

इकाई- 3 पारिस्थितिकी तंत्र

- पारिस्थितिकी तंत्र की अवधारणा।
- पारिस्थितिकी तंत्र की संरचना एवं कार्यप्रणाली।
- पारिस्थितिकी तंत्र के उत्पादक, उपभोक्ता एवं अपघटक।
- पारिस्थितिकी तंत्र में ऊर्जा प्रवाह।
- पारिस्थितिकी तंत्र की खाद्य श्रृंखला, खाद्य जाल के पारिस्थितिकी मिरामिड

निम्न पारिस्थितिकी तंत्र के बिन्दुओं का परिचय, प्रकार, विशेषताएँ, स्वरूप एवं कार्य:

1. वन पारिस्थितिकी तंत्र
2. घास के मैदान-पारिस्थितिकी तंत्र
3. मरुभूमि पारिस्थितिकी तंत्र

4. जलीय पारिस्थितिकी तंत्र (तालाब, झरना, झील, नदी, महासागर, खाड़ी)।

इकाई-4 जैविक विविधता एवं संरक्षण:

- परिचय: परिभाषा, आनुवांशिकी प्रजाति और पारिस्थितिकी विविधता।
- जनसंख्या वृद्धि, अन्तर्राष्ट्रीय वितरण।
- जनसंख्या विस्फोट, परिवार कल्याण कार्यक्रम।
- पर्यावरण व मानव स्वास्थ्य।

इकाई- 5 पर्यावरण प्रदूषण:

- परिभाषा
- कारण, प्रभाव एवं नियंत्रण के उपाय।
- 1. वायु प्रदूषण 2. जल प्रदूषण
- 3. मृदा प्रदूषण 4. सागरीय प्रदूषण
- 5. ध्वनि प्रदूषण 6. तापीय प्रदूषण
- 7. नाभिकीय प्रदूषण
- ठोस अपशिष्ट नियोजन-कारण, प्रभाव एवं शहरी एवं औद्योगिकी अपशिष्टों के निस्तारण, नियंत्रण के उपाय।
- आपदा प्रबंधन, बाढ़, भूकम्प, चक्रवात एवं भूस्खलन।

इकाई-6 सामाजिक मुद्दे एवं पर्यावरण

- अस्थिर से सुस्थिर विकास की ओर।
- शहरी क्षेत्रों में ऊर्जा की समस्याएँ।
- जल संरक्षण, वर्षा जल, संग्रहण, जल संग्रह प्रबंधन।
- मनुष्य के पुनः स्थापन व पुनर्वास, समस्या और केस अध्ययन।
- पर्यावरण नैतिकता, मुद्दे एवं संभावित समाधान।
- जलवायु परिवर्तन, भूमण्डलीय तापवृद्धि, अम्लवर्षा, ओजोन छिद्र रिक्तिकरण, नाभिकीय दुर्घटनाएँ एवं महासंहार।
- व्यर्थ भूमि की पुनः प्राप्ति।
- उपभोक्तावाद एवं व्यर्थ उत्पाद।
- भारत के पर्यावरण संरक्षण अधिनियम।

अंक विभाजन

प्रश्न	प्रश्न संख्या	देय विकल्प	अंक	कुल अंक
अति लघूत्तरात्मक	10	20	2	20
लघूत्तरात्मक	5	10	6	30
निबन्धात्मक	1	02	7	7
निबन्ध	1	02	18	18

क्षेत्रीय अध्ययन 25 अंक

1. क्षेत्रीय अध्ययन में 25 अंकों का प्रायोगिक कार्य सम्बन्धित प्राध्यापक द्वारा कराया जायेगा।

सहायक पुस्तकें:-

1. प्राचीन भारत में पर्यावरण चिन्तन
2. पर्यावरण अध्ययन
3. पर्यावरण शिक्षा
4. पर्यावरण शिक्षा मूल तत्त्व
5. मानव एवं पर्यावरण

शास्त्री प्रथम वर्ष : 2017

वर्ग - I अनिवार्यविषयाः

संस्कृतवाङ्मयम्

प्रथमप्रश्नपत्रम्

पूर्णांका : 100

(क)	कारकप्रकरणम् - सिद्धान्तकौमुदी	20
(ख)	काव्यदीपिका (अष्टमशिखा मात्र) एवं छन्द :- आर्या, अनुष्टुप, पथ्यावक्त्र, इन्द्रवज्रा, उपेन्द्रवज्रा, उपजाति, स्थोद्धता, वियोगिनी, अपरवक्त्रा, वंशस्थ, भुजंगप्रयात, द्रुतविलम्बित, प्रहर्षिणी, रुचिरा, पुष्पिताग्रा, वसन्ततिलका, मालिनी, शिखरिणी, मन्दाक्रान्ता, हरिणी, शार्दूलविक्रीडितम्, स्रग्धरा	20
(ग)	नीतिशतकम्-सम्पूर्णम्	20
(घ)	विश्रुतचरितम्-दण्डी	20
(ङ)	अनुवादः- प्रौढरचनानुवादकौमुदी (प्रथम 30 अध्यायः)	20

अंक विभाजनम्

पुस्तकम्	प्रश्नप्रकाराः	विकल्पाः	समाधेयाः	अंकाः
कारकप्रकरणम्	सूत्रव्याख्यात्मकाः	4	4	4x3=12
	सूत्रनिर्देशपूर्वकमशुद्धिशोधनम्	8	4	4x2=8
काव्यदीपिका एवं छन्द	लघूत्तरात्मकाः	3	3	3x2=6
	निबन्धात्मकप्रश्नाः (1तः 7 पर्यन्तम्)	4	2	2x4=8
	अलंकाराणां छन्दसां च लक्षणानि उदाहरणानि च	4	2	2x3=6
नीतिशतकम्	लघूत्तरात्मकाः	3	3	3x2=6
	पद्यानां व्याख्या	4	2	2x4=8
	वस्तुनिर्देशात्मकप्रश्नः	2	1	1x6=6
प्रौढरचनानुवादकौमुदी	अनुवादाः	20	10	10x2=20
विश्रुतचरितम्	लघूत्तरात्मकाः	4	4	4x2=8
	ससन्दर्भव्याख्या	4	2	2x4=8
	एकः प्रश्नः	2	1	1x4=4

द्वितीयप्रश्नपत्रम्

पूर्णांकाः 100

(क)	तर्कसंग्रहः	20
(ख)	ज्योतिष-अवकहोडा चक्रम्	20
(ग)	मनुस्मृतिः द्वितीयोऽध्यायः	20
(घ)	श्रीमद्भगवद्गीता (2 व 3 अध्यायौ)	20
(ङ)	भारतीयसंस्कृतेः प्रमुखानि तत्त्वानि, वैशिष्ट्यम्, संस्काराः, आश्रमाः, वर्णाः, शिक्षा, पुरुषार्थाः, पंचयज्ञाः	20

अंक विभाजनम्

पुस्तकम्	प्रश्नप्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अंकाः
तर्कसंग्रहः	लघूत्तरात्मकाः	3	3	3x2=6
	व्याख्यात्मकाः	4	2	2x4=8
	प्रश्नः	2	1	1x6=6
ज्योतिष-अवकहोडा चक्रम्	लघूत्तरात्मकाः	5	5	5x2=10
	टिप्पणयः	4	2	2x5=10
मनुस्मृतिः द्वितीयोऽध्यायः	व्याख्यात्मकाः	4	2	2x5=10
	विस्तृतप्रश्नः	2	1	1x10=10
श्रीमद्भगवद्गीता (2 व 3 अध्यायौ)	लघूत्तरात्मकाः	5	5	5x2=10
	ससन्दर्भव्याख्याः	4	2	2x5=10
भारतीयसंस्कृतिः	एकः प्रश्नः	2	1	1x10=10
	टिप्पणीद्वयम्	4	2	2x5=10

वेद-वेदाङ्गसङ्कायः

1. ऋग्वेदः

प्रथमप्रश्नपत्रम्-

पूर्णाङ्काः 100

(क) ऋग्वेदसंहितायाः प्रथमाध्यायस्य सस्वरमन्त्राः	25
(ख) ऋग्वेदसंहितायाः प्रथमाध्यायस्य सायणभाष्यम्	35
(ग) आश्वलायनगृह्यसूत्रम् नारायणवृत्तिसहितम् (1-2) अध्यायौ	20
(घ) पाणिनीयशिक्षा (प्रदीपसंस्कृतटीकायुता)	20

अंक विभाजनम्

(क) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः (मन्त्रत्रयस्य पूर्तिः)	03	03	03 x 02=06
लघूत्तरात्मकाः (द्वयोः मन्त्रयोः सस्वरलेखनम्)	04	02	02 x 06=12
निबन्धात्मकाः (सूक्तैकस्य सस्वरलेखनम्)	02	01	01 x 07=07
(ख) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	03	03	03 x 02=06
लघूत्तरात्मकाः (पारिभाषिकशब्दाः)	06	03	03 x 02=06
निबन्धात्मकाः (मन्त्रव्याख्या)	04	02	02 x 04=08
अतिविस्तृतनिबन्धात्मकाः	02	01	01 x 15=15
(सूक्तस्य सारांशः देवतापरिचयो वा)			
(ग) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः (सूत्रत्रयस्यार्थः)	03	03	03 x 02=06
लघूत्तरात्मकाः (पारिभाषिकशब्दाः)	06	03	03 x 02=06
निबन्धात्मकाः (प्रकरणविशेषस्य परिचयः)	02	01	01 x 08=08

(घ) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः (श्लोकद्वयस्यार्थः)	02	02	02 x 02=04
लघूत्तरात्मकाः	06	03	03 x 02=06
निबन्धात्मकाः	02	01	01 x 10=10

द्वितीयपत्रम्- सप्रयोगिकम् (सर्ववेदेषु समानम्)

पूर्णाङ्कः 100

सैद्धान्तिकम्	60
(क) निरुक्तम् (दुर्गवृत्तिसहितम्) प्रथमोऽध्यायः	20
(ख) सिद्धान्तकौमुदी (वैदिक-प्रक्रिया) 1-3 अध्यायाः	20
(ग) चरणव्यूहसूत्रम्	20

अंक विभाजनम्

(क) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	01	01	01 x 02=02
अतिविस्तृतनिबन्धात्मकाः (पंक्तेर्व्याख्या)	04	02	02 x 09=18
(ख) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः (सूत्रत्रयस्योदाहरणम्)	03	03	03 x 02=06
लघूत्तरात्मकाः (शब्दसिद्धिः)	04	02	02 x 03=06
निबन्धात्मकाः (सहोदाहरणम् सूत्रद्वयस्योदाहरणम्)	04	02	02 x 04=08
(ग) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः (सूत्रत्रयस्योदाहरणम्)	03	03	03 x 02=06
लघूत्तरात्मकाः	06	03	03 x 02=06
निबन्धात्मकाः (सोदाहरणम् सूत्रद्वयस्य व्याख्या)	04	02	02 x 04=08

प्रायोगिकम्	40
गणपतिपूजनतः पुण्याहवाचनपर्यन्तम्	40
(पंचांगपूजनम्)	

2. शुक्लयजुर्वेदः (माध्यन्दिनशाखीयः)

प्रथमप्रश्नपत्रम्

पूर्णाङ्काः : 100

(क) शुक्लयजुर्वेदसंहितायाः 1-3 अध्यायानां सस्वरमन्त्राः	30
(ख) शुक्लयजुर्वेदसंहितायाः 1- 3 अध्यायानां महीधरभाष्यम्	30
(ग) पारस्करगृह्यसूत्रम्- हरिहरभाष्यं प्रथमकाण्डमात्रम्	20
(घ) याज्ञवल्क्यशिक्षा (शिक्षावल्लीयुता)	20

अंक विभाजनम्

(क) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः (मन्त्रत्रयस्य पूर्तिः)	03	03	03 x 02=06
लघूत्तरात्मकाः (मन्त्रत्रयस्य पूर्तिः)	06	03	03 x 03=06
निबन्धात्मकाः (नवमन्त्राणां सस्वरलेखनम्)	18	09	09 x 02=18
(ख) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः (पारिभाषिकशब्दाः)	03	03	03 x 02=06
लघूत्तरात्मकाः (मन्त्रैकस्य व्याख्या)	02	01	01 x 06=06
अतिविस्तृतनिबन्धात्मकाः (अध्यायस्य)	04	02	02 x 09=18

सारांशः देवतापरिचयो वा)

(ग) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः (पारिभाषिकशब्दाः)	02	02	02 x 02=04
लघूत्तरात्मकाः (सूत्रद्वयस्य व्याख्या)	04	02	02 x 03=06
निबन्धात्मकाः (संस्काराणां परिचयः)	02	01	01 x 10=10
(घ) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	02	02	02 x 02=04
लघूत्तरात्मकाः (श्लोकद्वयस्यार्थः)	04	02	02 x 03=06
निबन्धात्मकाः	02	01	01 x 10=10

द्वितीयप्रश्नपत्रम्- ऋग्वेदवत् (सर्ववेदेषु समानम्)

पूर्णाङ्काः 100

सैद्धान्तिकम्

60

प्रायोगिकम्

40

3. शुक्लयजुर्वेदः (काण्वशाखीयः)

प्रथमप्रश्नपत्रम्-

पूर्णाङ्काः : 100

(क) काण्वसंहिताया 1-10 अध्यायानां सस्वराः मन्त्राः	30
(ख) काण्वसंहिताया 1-3 अध्यायानां सायणभाष्यम्	30
(ग) पारस्करगृह्यसूत्रम्- प्रथमकाण्डम् (यथोपलब्धसंस्कारगणपतिः हरिहरभाष्यं च)	20
(घ) याज्ञवल्क्यशिक्षा (शिक्षावल्ली युता)	20

अंक विभाजनम्

(क) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः (मन्त्रत्रयपूर्तिः)	03	03	03 x 02=06
लघूत्तरात्मकाः (मन्त्रत्रयाणां स्वराङ्कनम्)	06	03	03 x 03=06
निबन्धात्मकाः (नवमन्त्राणां सस्वरलेखनम्)	18	09	09 x 02=18
(ख) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः (पारिभाषिकशब्दाः)	03	03	03 x 02=06
लघूत्तरात्मकाः (मन्त्रैकस्य व्याख्या)	02	01	01 x 06=06
अतिविस्तृतनिबन्धात्मकाः (अध्यायस्य	02	01	01 x 18=18
सारांशः देवतापरिचयो वा)			

(ग) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः (पारिभाषिकशब्दाः)	02	02	02 x 02=04
लघूत्तरात्मकाः (सूत्रद्वयस्य व्याख्या)	04	02	02 x 03=06
निबन्धात्मकाः (संस्काराणां परिचयः)	02	01	01 x 10=10
(घ) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	02	02	02 x 02=04
लघूत्तरात्मकाः (श्लोकद्वयस्यार्थः)	04	02	02 x 03=06
निबन्धात्मकाः	02	01	01 x 10=10

	द्वितीयप्रश्नपत्रम्- ऋग्वेदवत् (सर्ववेदेषु समानम्)	पूर्णाङ्काः 100
सैद्धान्तिकम्		60
प्रायोगिकम्		40

4. कृष्णयजुर्वेदः (तैत्तिरीयशाखीयः)

	प्रथमप्रश्नपत्रम्	पूर्णाङ्काः 100
(क)	तैत्तिरीयसंहिताया सस्वरं सप्तमकाण्डम्	40
(ख)	तैत्तिरीयब्राह्मणम् 1-3 अध्यायानां सायणभाष्यम् प्रथमकाण्डस्य प्रथमाप्रपाठकम्	40
(ग)	आपस्तम्बगृह्यसूत्रम् पूर्वार्द्धम्	20
अंक विभाजनम्		

(क) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः (मन्त्रपंचकपूर्तिः)	05	05	05 x 02=10
लघूत्तरात्मकाः (मन्त्रेषु स्वराङ्कनम्)	04	02	02 x 06=12
एकैकस्मिन् प्रश्ने त्रयः मन्त्राः प्रष्टव्याः			
निबन्धात्मकाः (संकेतितषोडश-मन्त्रेषु स्वराङ्कनम्)	04	02	02 x 09=18
एकैकस्मिन् प्रश्ने त्रयः मन्त्राः प्रष्टव्याः			
(ख) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः (पारिभाषिकशब्दाः)	05	05	05 x 02=10
लघूत्तरात्मकाः (मन्त्रद्वयस्य व्याख्या)	04	02	02 x 06=12
एकैकस्मिन् मन्त्रद्वयं प्रष्टव्या			
अतिविस्तृतनिबन्धात्मकाः	02	01	01 x 18=18
(प्रतिपाद्यविषयपरकप्रश्नाः)			
(ग) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः (श्लोकद्वयव्याख्या)	02	02	02 x 05=10
निबन्धात्मकाः (संस्काराणां परिचयः)	02	01	01 x 10=10

	द्वितीयप्रश्नपत्रम्- ऋग्वेदवत् (सर्ववेदेषु समानम्)	पूर्णाङ्काः 100
सैद्धान्तिकम्		60
प्रायोगिकम्		40

5. सामवेदः (कौथुमशाखीयः)

	प्रथमप्रश्नपत्रम्	पूर्णाङ्काः 100
(क)	सामवेदसंहिताया पूर्वार्चिकस्य 1-3 अध्यायाः सस्वरमन्त्राः	25
(ख)	सामवेदसंहिताया पूर्वार्चिकस्य 1-3 अध्यायानां सायणभाष्यम्	25
(ग)	गोभिलगृह्यसूत्रम् प्रथमप्रपाठकं सभाष्यम्	25
(घ)	नारदीयशिक्षा (शोभाकरभाष्यसंहिता)	25

अंक विभाजनम्

(क) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः (मन्त्रत्रयस्य पूर्तिः)	03	03	03 x 02=06
लघूत्तरात्मकाः (द्वादशमन्त्राणां सस्वरलेखनम्)	24	12	12 x 01=12
निबन्धात्मकाः (सूक्तैकस्य सस्वरलेखनम्)	04	01	01 x 07=07

(ख) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः (मन्त्रव्याख्या/ पारिभाषिक शब्दाः)	03	03	03 x 02=06
अतिविस्तृतनिबन्धात्मकाः (सूक्तस्य सारांशः देवतापरिचयो वा)	02	01	01 x 19=19
(ग) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः (सूत्रार्थः)	02	02	02 x 02=04
लघूत्तरात्मकाः (सूत्रद्वयस्य व्याख्या)	04	02	02 x 2½=05
निबन्धात्मकाः (प्रकरणविशेषस्य परिचयः)	04	02	02 x 08=16
(घ) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः (श्लोकार्थः)	02	02	02 x 02=04
लघूत्तरात्मकाः (विषयप्रतिपादनम्)	02	01	02 x 06=12
निबन्धात्मकाः (प्रतिपाद्य विषयः)	02	01	01 x 09=09

द्वितीयप्रश्नपत्रम्- ऋग्वेदवत् (सर्ववेदेषु समानम्)

पूर्णाङ्काः 100

सैद्धान्तिकम्

60

प्रायोगिकम्

40

6. सामवेदः (जैमिनीयशाखीयः)

प्रथमप्रश्नपत्रम्

पूर्णाङ्काः 100

- (क) जैमिनीयसंहितायाः पूर्वार्चिकस्य आग्नेयपर्वमात्रम् सस्वराः मन्त्राः
- (ख) जैमिनीयसंहितायाः पूर्वार्चिकस्य आग्नेयपर्व, मन्त्राणां व्याख्या
- (ग) जैमिनीयगृह्यसूत्रम् पूर्वाधम्
- (घ) नारदीयशिक्षा (शोभाकर-भाष्यम्)

25

25

25

25

अंक विभाजनम्

(क) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः(मन्त्रत्रयस्यपूर्ति)	03	03	03 x 02=06
लघूत्तरात्मकाः (द्वादशमन्त्राणां सस्वरलेखनम्)	04	02	02 x 06=12
निबन्धात्मकाः (सूक्तैकस्य सस्वरलेखनम्)	02	01	01 x 07=07
(ख) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः (मन्त्रव्याख्या/ पारिभाषिक शब्दाः)	03	03	03 x 02=06
अतिविस्तृतनिबन्धात्मकाः (सूक्तस्यसारांशः देवतापरिचयो वा)	02	01	01 x 19=19
(ग) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः (सूत्रार्थः)	02	02	02 x 02=04
लघूत्तरात्मकाः (सूत्रद्वयस्य व्याख्या)	04	02	01 x 05=05
निबन्धात्मकाः (प्रकरणविशेषस्य परिचयः)	04	02	02 x 08=16
(घ) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः (श्लोकार्थः)	02	02	02 x 02=04
लघूत्तरात्मकाः (विषयप्रतिपादनम्)	02	01	02 x 06=12
निबन्धात्मकाः (प्रतिपाद्यविषयः)	02	01	01 x 09=09

द्वितीयप्रश्नपत्रम्- ऋग्वेदवत् (सर्ववेदेषु समानम्)

पूर्णाङ्काः 100

सैद्धान्तिकम्

60

प्रायोगिकम्

40

7. अथर्ववेदः

प्रथमप्रश्नपत्रम्

पूर्णाङ्काः 100

(क) अथर्ववेदसंहितायाः प्रथमकाण्डस्य सस्वरमन्त्राः	30
(ख) अथर्ववेदसंहितायाः प्रथमकाण्डस्य सायणभाष्यम्	30
(ग) कौशिकगृह्यसूत्रम् (दारिलवृत्तिसहितम्) 1-4 अध्यायाः	25
(घ) माण्डूकीशिक्षा (सभाष्यम्)	15

अंक विभाजनम्

(क) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः (मन्त्रत्रयस्य पूर्तिः)	03	03	03 x 02=06
लघूत्तरात्मकाः (त्रिषु मन्त्रेषु स्वराङ्कनम्)	06	03	03 x 02=06
निबन्धात्मकाः (संकेतात् अष्टौमन्त्राः)	16	08	01 x 08=08
निबन्धात्मकाः (सूक्तैकस्य स्वरलेखनम्)	02	01	01 x 10=10
(ख) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः (मन्त्रार्थः/पारिभाषिकशब्दाः)	03	03	03 x 02=06
प्रकरणगतप्रश्नाः	04	02	02 x 03=06
अतिविस्तृतनिबन्धात्मकाः (सूक्तस्यसारांशः देवतापरिचयो वा)	02	01	01 x 18=18
(ग) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	03	03	03 x 02=06
लघूत्तरात्मकाः (सूत्रद्वयस्य व्याख्या)	04	02	02 x 06=12
निबन्धात्मकाः (प्रकरणविशेषस्य परिचयः) संस्कारपरिचयो वा)	02	01	01 x 07=07
(घ) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः (श्लोकार्थः)	01	01	01 x 02=02
लघूत्तरात्मकाः (श्लोद्वयस्य व्याख्या)	04	02	02 x 03=06
निबन्धात्मकाः (विषयस्य परिचयः)	02	01	01 x 07=07

द्वितीयप्रश्नपत्रम्- ऋग्वेदवत् (सर्ववेदेषु समानम्)

पूर्णाङ्काः 100

सैद्धान्तिकम्

60

प्रायोगिकम्

40

8. पौरोहित्यम्

प्रथमप्रश्नपत्रम्

पूर्णाङ्काः 100

(क) मन्त्रसंहिता (सस्वराः)	40
(ख) पारस्कगृह्यसूत्रम्- प्रथमकाण्डम् (हरिहरभाष्योपेतम्)	30
(ग) चतुर्वेदोक्तं पुण्याहवाचनम्	30

अंक विभाजनम्

(क) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः (मन्त्रचतुष्टयस्य सवरलेखनम्)	04	04	04 x 02 = 08
लघूत्तरात्मकाः (नवमन्त्राणां स्वरसलेखनम्)	18	09	09 x 02 = 18
निबन्धात्मकाः (चतुर्दशमन्त्राणां स्वरलेखनम्)	28	14	14 x 01 = 14
(ख) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः (पारिभाषिकशब्दाः)	03	03	03 x 02 = 06
लघूत्तरात्मकाः	04	02	02 x 03 = 06
अतिविस्तृतनिबन्धात्मकाः (संस्कारस्य परिचयः)	02	01	01 x 18 = 18
(ग) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः (त्रयो मन्त्राः)	03	03	03 x 02 = 06
लघूत्तरात्मकाः (पारिभाषिकशब्दाः)	06	03	03 x 02 = 06
निबन्धात्मकाः (पुण्याहवाचनस्य विधिः)	04	02	02 x 09 = 18

द्वितीयप्रश्नपत्रम्

पूर्णाङ्काः 100

सैद्धान्तिकम्

60

(क) ग्रहशान्तिः- (वायुनन्दन मिश्रः)

30

(ख) शुक्लयजुर्वेदसंहितायाः 1-3 अध्यायानां महीधरभाष्यम्

30

अंक विभाजनम्

(क) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः (ग्रहाणां मन्त्राः)	03	03	03 x 02 = 06
लघूत्तरात्मकाः (अधिग्रहाणां मन्त्राः)	06	03	03 x 02 = 06
निबन्धात्मकाः (कलशस्थापनम्, अग्निस्थापनम्)	12	06	06 x 03 = 18
(ख) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः (मन्त्रार्थः / पारिभाषिकशब्दाः)	03	03	03 x 02 = 06
लघूत्तरात्मकाः (सूत्रद्वयस्य व्याख्या)	04	02	02 x 03 = 06
अतिविस्तृतनिबन्धात्मकाः (अध्यायस्य सारांश देवतापरिचयो वा)	04	02	02 x 09 = 18

प्रायोगिकम्

40

(क) यजुर्वेदीयपुण्याहवाचनम्

20

(ख) मण्डपकुण्डसिद्धिः

20

9. वेदनैरुक्तप्रक्रिया

प्रथमप्रश्नपत्रम् (वेदाङ्गशिक्षाध्ययनम्)

पूर्णाङ्काः 100

(क) पाणिनीयशिक्षा	25
(ख) याज्ञवल्क्यशिक्षा	25
(ग) नारदीयशिक्षा	25
(घ) माण्डूकीयशिक्षा	25

टिप्पणीः

एषां ग्रन्थानां सामान्यतया सूत्रार्थज्ञानं पारिभाषिक शब्दार्थज्ञानम् चापेक्षितम्।

द्वितीयप्रश्नपत्रम् (वेदाङ्गगृह्यकल्पाध्ययनम्)

पूर्णाङ्काः 100

(क)	पिंगलच्छन्दः सूत्रं वैदिकच्छन्दः प्रकरणम्	20
(ख)	ऋग्वेदप्रातिशाख्यस्य छन्दः प्रकरणम्	20
(ग)	कात्यायनीयछन्दः सूत्रम्	15
(घ)	वेदाङ्गज्योतिषं लगधमुनिकृतम्	15
(ङ)	कात्यायनीयो मूल्याध्यायः	15
(च)	मुहूर्तचिन्तामणिः शुभाशुभप्रकरणम्	15

10. वेदविज्ञानम्

प्रथमप्रश्नपत्रम्

पूर्णाङ्काः 100

(क)	ऋग्वेदसंहितायाः- सूक्तानां वैज्ञानिकमनुशीलम्	50
(ख)	वरुणसूक्तम् 1-25	50
	यजुर्वेदसंहितायाः अधोलिखिताध्यायमन्त्राणां वैज्ञानिकमनुशीलनम् 3, 16, 31, 40 अध्यायाः	

द्वितीयप्रश्नपत्रम्

पूर्णाङ्काः 100

(क)	विज्ञानप्रवेशिका (पं. मधुसूदन ओझा)	20
(ख)	वेदस्य सर्वविद्यानिधानत्वम् (पं. मोतीलाल शर्मा)	20

11. गणितज्योतिषम्

प्रथमप्रश्नपत्रम्

पूर्णाङ्कः : 100

(क)	बीजगणितम् (आदितः करणीषड्विधम्—एकवर्णसमीकरणं च) (कुट्टक—वर्गप्रकृतिः—चक्रवालांशरहितम्)	30
(ख)	गोलपरिभाषा	20
(ग)	मुहूर्तचिन्तामणिः (आदितः विवाहप्रकरणान्तोभागः)	50

अंक विभाजनम्

(क) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	03	03	03 x 02=06
लघूत्तरात्मकाः	04	02	02 x 07=14
निबन्धात्मकाः	02	01	01 x 10=10
(ख) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	03	03	03 x 02=06
लघूत्तरात्मकाः	02	01	01 x 06=06
निबन्धात्मकाः	02	01	01 x 08=08
(ग) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	05	05	05 x 02=10
लघूत्तरात्मकाः	08	04	04 x 06=24
निबन्धात्मकाः	04	02	02 x 08=16

द्वितीयप्रश्नपत्रम्

पूर्णाङ्काः 100

(क)	ग्रहलाघवम् (मध्यमाधिकारमात्रम्)	20
(ख)	रेखागणितम् (तृतीयाध्यायमात्रम्)	20
(ग)	जन्मपत्रदीपकम्	20
	प्रायोगिकम्	40

अंक विभाजनम्

(क) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	03	03	03 x 02=06
लघूत्तरात्मकाः	02	01	01 x 06=06
निबन्धात्मकाः	02	01	01 x 08=08
(ख) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	03	03	03 x 02=06
लघूत्तरात्मकाः	02	01	01 x 06=06
निबन्धात्मकाः	02	01	01 x 08=08
(ग) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	03	03	03 x 02=06
लघूत्तरात्मकाः	02	01	01 x 06=06
निबन्धात्मकाः	02	01	01 x 08=08

12. सिद्धान्तज्यौतिषम्

प्रथमप्रश्नपत्रम्

पूर्णाङ्काः 100

(क) गोलीयरेखागणितम्- सम्पादकः- नीलाम्बराचार्यः	40
(ख) अर्वाचीनं ज्योतिर्विज्ञानम् (प्रथमतः अष्ट अध्यायाः) ले.-रमानाथसहायः	50
(ग) गोलपरिभाषा- सम्पादकः-सीताराम झा	10

अंक विभाजनम्

(क) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	04	04	04 x 02=08
लघूत्तरात्मकाः	04	02	02 x 07=14
निबन्धात्मकाः	04	02	02 x 09=18
(ख) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	05	05	05 x 02=10
लघूत्तरात्मकाः	02	01	01 x 06=06
निबन्धात्मकाः	04	02	02 x 08=16
अतिविस्तृतनिबन्धात्मकाः	02	01	01 x 18=18
(ग) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	02	02	02 x 02=04
लघूत्तरात्मकाः	02	01	01 x 06=06

द्वितीयप्रश्नपत्रम्

पूर्णाङ्काः 100

(क) सरलत्रिकोणमितिः लेखकः बापूदेवशास्त्री	60
प्रायोगिकम्	40

ग्रहकक्षाः, सैद्धान्तिकं गोलीयज्ञानं, रेखापरिचयः

अंक विभाजनम्

(क) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	06	06	06 x 02=12
लघूत्तरात्मकाः	04	02	02 x 06=12
निबन्धात्मकाः	04	02	02 x 09=18
अतिविस्तृतनिबन्धात्मकाः	02	01	01 x 18=18

13. फलितज्योतिषम्

प्रथमप्रश्नपत्रम्

पूर्णाङ्काः 100

(क) ताजिकनीलकण्ठी (संज्ञातंत्रम्)

50

(ख) जन्मपत्रदीपकम् सम्पूर्णम्

30

(ग) गोलपरिभाषा

20

अंक विभाजनम्

(क) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	05	05	05 x 02=10
लघूत्तरात्मकाः	04	02	02 x 05=10
निबन्धात्मकाः	02	01	01 x 10=10
अतिविस्तृतनिबन्धात्मकाः	02	01	01 x 20=20

(ख) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	03	03	03 x 02=06
लघूत्तरात्मकाः	04	02	02 x 07=14
निबन्धात्मकाः	02	01	01 x 10=10

(ग) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	03	03	03 x 02=06
लघूत्तरात्मकाः	02	01	01 x 06=06
निबन्धात्मकाः	02	01	01 x 08=08

द्वितीयप्रश्नपत्रम्

पूर्णाङ्काः 100

(क) मुहूर्तचिन्तामणिः (आदितः नक्षत्रप्रकरणपर्यन्तम्)

30

(ख) शीघ्रबोधः (प्रथम—द्वितीयप्रकरणौ)

30

प्रायोगिकम्

40

अंक विभाजनम्

(क) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	03	03	03 x 02=06
लघूत्तरात्मकाः	02	01	01 x 06=06
निबन्धात्मकाः	04	02	02 x 09=18

(ख) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	03	03	03 x 02=06
लघूत्तरात्मकाः	02	01	01 x 06=06
निबन्धात्मकाः	04	02	02 x 09=18

14. सामुद्रिकज्योतिषम्

प्रथमप्रश्नपत्रम्

पूर्णाङ्काः 100

(क) हस्तरेखाविज्ञानम् लेखकः—चन्द्रदत्तपन्तः

30

(ख) पञ्चाङ्गविज्ञानम् लेखकः—लखणझा

70

अंक विभाजनम्

(क) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	03	03	03 x 02=06
लघूत्तरात्मकाः	02	01	01 x 06=06
निबन्धात्मकाः	04	02	02 x 09=18

(ख) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	07	07	07 x 02=14
लघूत्तरात्मकाः	06	03	03 x 07=21
निबन्धात्मकाः	04	02	02 x 09=18
अतिविस्तृतनिबन्धात्मकाः	02	01	01 x 17=17

द्वितीयप्रश्नपत्रम्

पूर्णाङ्काः 100

60

(क) बृहत्संहिता

(1-12, 21, 47, 50 अध्यायाः) लेखकः- वराहमिहिरः

प्रायोगिकम्-

(पंचांगपरिचयः, हस्तरेखाणां ज्ञानं, ग्रहपरिचयः)

अंक विभाजनम्

(क) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	06	06	06 x 02=12
लघूत्तरात्मकाः	04	02	02 x 06=12
निबन्धात्मकाः	04	02	02 x 09=18
अतिविस्तृतनिबन्धात्मकाः	02	01	01 x 18=18

15. वास्तुविज्ञानम्

प्रथमप्रश्नपत्रम्

पूर्णाङ्काः 100

30

(क) मुहूर्तचिन्तामणिः (गृहारम्भ-वास्तुप्रकरण) सम्पादक-रामदैवज्ञः

(ख) वास्तुविद्या

70

अंक विभाजनम्

(क) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	03	03	03 x 02=06
लघूत्तरात्मकाः	02	01	01 x 06=06
निबन्धात्मकाः	04	02	02 x 09=18
(ख) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	07	07	07 x 02=14
लघूत्तरात्मकाः	06	03	03 x 07=21
निबन्धात्मकाः	04	02	02 x 09=18
अतिविस्तृतनिबन्धात्मकाः	02	01	01 x 17=17

द्वितीयप्रश्नपत्रम्

पूर्णाङ्काः 100

60

(क) भारतीयकुण्डलीयविज्ञानम् (प्रथमो भागः)

लेखकः- मीठालाल हिम्मताराम ओझा

प्रायोगिकम्

40

वास्तुमुहूर्तपरिचयः, पञ्चाङ्गज्ञानं, नगर-स्थानचयनं नियोजनं भूमिपरीक्षणं च

अंक विभाजनम्

(क) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	06	06	06 x 02=12
लघूत्तरात्मकाः	04	02	02 x 06=12
निबन्धात्मकाः	04	02	02 x 09=18
अतिविस्तृतनिबन्धात्मकाः	02	01	01 x 18=18

16. धर्मशास्त्रम्

प्रथमप्रश्नपत्रम्

पूर्णाङ्काः 100

(क) मनुस्मृतिः (6-12 अध्यायाः मन्वर्थमुक्तावली टीकासहिता)

80

(ख) आशौच निर्णयः

20

अंक विभाजनम्

(क) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	08	08	08 x 02=16
लघूत्तरात्मकाः	08	04	04 x 06=24
निबन्धात्मकाः	04	02	02 x 10=20
अतिविस्तृतनिबन्धात्मकाः	02	01	01 x 02=20
(ख) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	05	05	05 x 02=10
लघूत्तरात्मकाः	04	02	02 x 05=10

द्वितीयप्रश्नपत्रम्

पूर्णाङ्काः 100

(क) श्राद्धविवेकः (रुद्रधरकृतः)

50

(ख) धर्मसिन्धुः (प्रथमः परिच्छेदः)

50

अंक विभाजनम्

(क) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	05	05	05 x 02=10
लघूत्तरात्मकाः	04	02	02 x 06=12
निबन्धात्मकाः	02	01	01 x 10=10
अतिविस्तृतनिबन्धात्मकाः	04	02	02 x 09=18
(ख) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	05	05	05 x 02=10
लघूत्तरात्मकाः	04	02	04 x 06=12
निबन्धात्मकाः	02	01	01 x 10=10
अतिविस्तृतनिबन्धात्मकाः	04	02	02 x 09=18

17. नव्यव्याकरणम्

प्रथमप्रश्नपत्रम्

पूर्णाङ्काः 100

वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी

(संज्ञाप्रकरणतः स्त्रीप्रत्ययान्तं यावत्)

100

अंक विभाजनम्

(क) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	10	10	10 x 02=20
लघूत्तरात्मकाः	10	05	05 x 06=30
निबन्धात्मकाः	08	04	04 x 08=32
अतिविस्तृतनिबन्धात्मकाः	02	01	01 x 18=18

विषयवस्तुविभागनिर्देशः

1. (क)-अतिलघूत्तरात्मकेषु प्रष्टव्येषु दशसु प्रश्नेषु संज्ञाप्रकरणाद् आरभ्य पंचसन्ध्यन्तषड्लिंगभागपर्यन्तं पंचप्रश्नाः, अव्ययाद् आरभ्य स्त्रीप्रत्ययान्तभागाच्च पंचप्रश्नाः भविष्यन्ति।

(ख)- एते प्रश्नाः संज्ञाविधायक-सूत्रज्ञान-तदुदाहरण-सूत्रार्थसम्बद्धाः भविष्यन्ति।

2. (क)- लघूत्तरात्मकेषु प्रष्टव्येषु दशसु प्रश्नेषु संज्ञाप्रकरणाद् आरभ्य पंचसन्ध्यन्तभागात् प्रश्नचतुष्टयम्, षड्लिंगभागात् प्रश्नचतुष्टयम्, अव्ययाद् आरभ्य स्त्रीप्रत्ययान्तभागाच्च प्रश्नद्वयं भविष्यति।
(ख)- एते प्रश्नाः सोदाहरणसूत्रव्याख्यात्मकाः पंच, पंक्तिविवेचनात्मकाश्च पंच आहत्य दश प्रश्नाः भविष्यन्ति।
3. (क)- निबन्धात्मकेषु प्रष्टव्येषु अष्टसु प्रश्नेषु संज्ञाप्रकरणाद् आरभ्य पंचसन्ध्यन्तभागात् प्रश्नत्रयम्, षड्लिंगभागात् प्रश्नत्रयम्, अव्ययाद् आरभ्य स्त्रीप्रत्ययान्तभागाच्च प्रश्नद्वयं भविष्यति।
(ख)- एते प्रश्नाः सूत्रोदाहरणप्रयोगसिद्धिविषयकाः भविष्यन्ति। एतेषु प्रश्नेषु प्रतिप्रयोगम् अंकद्वयं निर्धारितमस्ति, अतः प्रतिप्रश्नं चत्वारः प्रयोगाः एव प्रष्टव्याः।
4. (क)- विस्तृतनिबन्धात्मकयोः प्रष्टव्ययोः द्वयोः प्रश्नयोरेकः आदितः षड्लिंगान्तभागाद् अपरश्च स्त्रीप्रत्ययप्रकरणाद् भविष्यति।
(ख)- एतावुभावपि प्रश्नौ सोदाहरण-प्रत्युदाहरण-विश्लेषणपुरस्सरसूत्र-व्याख्यात्मकौ भविष्यतः।

द्वितीयप्रश्नपत्रम्

पूर्णाङ्काः 100

100

वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी

(कारकादारभ्य समासाश्रयं यावत्)

अंक विभाजनम्

(क) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	10	10	10 x 02=20
लघूत्तरात्मकाः	10	05	05 x 06=30
निबन्धात्मकाः	08	04	04 x 08=32
अतिविस्तृतनिबन्धात्मकाः	02	01	01 x 18=18

विषयवस्तुविभागनिर्देशः

1. (क)-अतिलघूत्तरात्मकेषु प्रष्टव्येषु दशसु प्रश्नेषु कारकप्रकरणाद् पञ्च प्रश्नाः, अव्ययीभावसमासाद् आरभ्य समासान्तभागाद् पञ्च प्रश्नाः भविष्यन्ति।
(ख)- एते प्रश्नाः संज्ञाविधायक-सूत्रज्ञान-तदुदाहरण-सूत्रार्थसम्बद्धाः भविष्यन्ति।
2. (क)- लघूत्तरात्मकेषु प्रष्टव्येषु दशसु प्रश्नेषु कारकप्रकरणात् प्रश्नचतुष्टयम्, अव्ययीभाव-समासाद् आरभ्य समासान्तभागाद् प्रश्नषट्कं भविष्यति।
(ख)- एते प्रश्नाः सोदाहरणसूत्रव्याख्यात्मकाः पंच, पंक्तिविवेचनात्मकाश्च पंच आहत्य दश प्रश्नाः भविष्यन्ति।
3. (क)-निबन्धात्मकेषु अष्टसु प्रश्नेषु कारकप्रकरणात् त्रयः प्रश्नाः, अव्ययीभावात् समासान्तभागपर्यन्तं पंचप्रश्नाः भविष्यन्ति।
(ख)- एते प्रश्नाः सोदाहरणप्रयोगसिद्धिविषयकाः भविष्यन्ति। एतेषु प्रश्नेषु प्रतिप्रयोगम् अंकद्वयं निर्धारितमस्ति। अतः प्रतिप्रश्नं चत्वारः प्रयोगाः एव प्रष्टव्याः।
4. (क)- विस्तृतनिबन्धात्मकयोः प्रष्टव्ययोः द्वयोः प्रश्नयोरेकः कारक-प्रकरणाद् अपरश्च अव्ययीभावसमासाद् आरभ्य समासान्तभागाद् भविष्यति।
(ख)- एतावुभावपि प्रश्नौ सोदाहरण-प्रत्युदाहरण-विश्लेषणपुरस्सरसूत्रव्याख्यात्मकौ भविष्यतः।

18. प्राच्यव्याकरणम्

प्रथमप्रश्नपत्रम्

पूर्णाङ्काः 100

100

अष्टाध्यायी (प्रथमद्वितीयाध्यायौ काशिकावृत्तिसहितौ)

अंक विभाजनम्

(क) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	10	10	10 x 02=20
लघूत्तरात्मकाः	10	05	05 x 06=30
निबन्धात्मकाः	08	04	04 x 08=32

अतिविस्तृतनिबन्धात्मका: 02 01 01 x 18=18

द्वितीयप्रश्नपत्रम्

पूर्णाङ्काः 100

100

अष्टाध्यायी (तृतीयचतुर्थाध्यायौ काशिकावृत्तिसहितौ)

अंक विभाजनम्

(क) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	10	10	10 x 02=20
लघूत्तरात्मकाः	10	05	05 x 06=30
निबन्धात्मकाः	08	04	04 x 08=32
अतिविस्तृतनिबन्धात्मकाः	02	01	01 x 18=18

साहित्य-संस्कृतिसंकायः

19. साहित्यम्

प्रथमप्रश्नपत्रम्

पूर्णाङ्काः 100

(क) साहित्यदर्पणम् (प्रथमतः चतुर्थपरिच्छेदपर्यन्तम्)

60

(ख) कुवलयानन्दः (1 तः 40 अलंकारपर्यन्तम्)

40

अंक विभाजनम्

(क) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	07	07	07 x 02=14
लघूत्तरात्मकाः	04	02	02 x 06=12
निबन्धात्मकाः	04	02	02 x 08=16
विस्तृतनिबन्धात्मकाः	02	01	01 x 18=18
(ख) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	03	03	03 x 02=06
लघूत्तरात्मकाः	06	03	03 x 06=18
निबन्धात्मकाः	04	02	02 x 08=16

(क) 1. वस्तुनिष्ठाः प्रश्नाः 2. टिप्पणीद्वयं
3. विषयवस्तुपरकौ द्वौ प्रश्नौ 4. विषयवस्तुपरकः एकः प्रश्नः
चतुर्थ प्रश्नप्रकारेषु भिन्नेभ्यः परिच्छेदेभ्यः प्रश्नाः प्रष्टव्याः

(ख) 1. वस्तुनिष्ठाः प्रश्नाः
2. अलङ्काराणाम् उदाहरणत्रये लक्षणसङ्गतिः
3. अलङ्कारयुग्मयोः सोदाहरणभेदविवेचना

द्वितीयप्रश्नपत्रम्

पूर्णाङ्काः 100

(क) किरातार्जुनीयम् (प्रथमद्वितीयसर्गौ)

40

(ख) स्वप्नवासवदत्तम् (सम्पूर्णम्)

30

(ग) दशकुमारचरितम् (प्रथमोच्छ्वासः)

30

अंक विभाजनम्

(क) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	05	05	05 x 02=10
व्याख्यात्मकाः	08	04	04 x 05=20
निबन्धात्मकाः	02	01	01 x 10=10

(ख) प्रश्नस्य प्रकारः विकल्पाः समाधेयाः अङ्काः

अतिलघूत्तरात्मकाः	05	05	05 x 02=10
व्याख्यात्मकाः	04	02	02 x 05=10
निबन्धात्मकाः	02	01	01 x 10=10

(ग) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	05	05	05 x 02=10
व्याख्यात्मकाः	04	02	02 x 05=10
निबन्धात्मकाः	02	01	01 x 10=10
(क) 1. वस्तुनिष्ठाः प्रश्नाः	2. पद्यव्याख्या (प्रत्येकं सर्गतः पद्यद्वयं)		
3. विषयवस्तुपरकः प्रश्नः			
(ख) 1. वस्तुनिष्ठाः प्रश्नाः	2. पद्यव्याख्याद्वयम्		
3. चरित्रचित्रणं विषयवस्तुपरकः			
(ग) 1. वस्तुनिष्ठाः प्रश्नाः	2. गद्यांशव्याख्या		
3. विषयवस्तुसम्बद्ध प्रश्नः			

20. पुराणेतिहासः

प्रथमप्रश्नपत्रम्

पूर्णाङ्काः 100

(क) महाभारतम् शान्तिपर्व (1 तः 20 अध्यायपर्यन्तम्)

50

(ख) दुर्गासप्तशती (सम्पूर्णा)

50

अंक विभाजनम्

(क) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	02	02	02 x 02=04
लघूत्तरात्मकाः	04	02	02 x 06=12
निबन्धात्मकाः	04	02	02 x 08=16
विस्तृतनिबन्धात्मकाः	02	01	01 x 18=18
(ख) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	08	08	08 x 02=16
लघूत्तरात्मकाः	06	03	03 x 06=18
निबन्धात्मकाः	04	02	02 x 08=16
(क) 1. वस्तुनिष्ठौ प्रश्नौ	2. टिप्पणीद्वयम्		
3. ससन्दर्भव्याख्याद्वयम्	4. विषयवस्तुपरकः प्रश्नः		
(ख) 1. वस्तुनिष्ठाः प्रश्नाः	2. टिप्पणीत्रयम्		
3. ससन्दर्भव्याख्याद्वयम्			

द्वितीयप्रश्नपत्रम्

पूर्णाङ्काः 100

(क) श्रीमद्वाल्मीकिरामायणम् (सुन्दरकाण्डम्-1 तः 17 सर्गपर्यन्तम्)

50

(ख) वायुपुराणम् (1 तः 25 अध्यायपर्यन्तम्)

50

अंक विभाजनम्

(क) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	02	02	02 x 02=04
लघूत्तरात्मकाः	04	02	02 x 06=12
निबन्धात्मकाः	04	02	02 x 08=16
विस्तृतनिबन्धात्मकाः	02	01	01 x 18=18

(ख) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	08	08	08 x 02=16
लघूत्तरात्मकाः	06	03	03 x 06=18
निबन्धात्मकाः	04	02	02 x 08=16
(क) 1. वस्तुनिष्ठौ प्रश्नौ	2. टिप्पणीद्वयम्		
3. ससन्दर्भश्लोकव्याख्याद्वयम्	4. विषयवस्तुपरकः प्रश्नः		
(ख) 1. वस्तुनिष्ठाः प्रश्नाः	2. टिप्पणीत्रयम्		
3. ससन्दर्भश्लोकव्याख्याद्वयम्			

21. प्राचीनराजनीतिशास्त्रम्

प्रथमप्रश्नपत्रम्

पूर्णाङ्काः : 100

(क) कामन्दकीयनीतिसारः (1 तः 7 सर्गपर्यन्तम्)

70

(ख) कामन्दकीयनीतिसारः (अष्टमः सर्गः)

30

अंक विभाजनम्

(क) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	06	06	06 x 02=12
लघूत्तरात्मकाः	08	04	04 x 06=24
निबन्धात्मकाः	04	02	02 x 08=16
विस्तृतनिबन्धात्मकाः	02	01	01 x 18=18
(ख) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	04	04	04 x 02=08
लघूत्तरात्मकाः	02	01	01 x 06=06
निबन्धात्मकाः	04	02	02 x 08=16
(क) 1. वस्तुनिष्ठाः प्रश्नाः	2. टिप्पणीचतुष्टयम्		
3. श्लोकव्याख्याद्वयम्	4. सर्गसारांशः विषयवस्तुपरकः प्रश्नः		
(ख) 1. वस्तुनिष्ठाः प्रश्नाः	2. टिप्पणी		
3. व्याख्यानानात्मकप्रश्नद्वयम्			

द्वितीयप्रश्नपत्रम्

पूर्णाङ्काः : 100

(क) शुक्रनीतिः (चतुर्थोऽध्यायः पंचमप्रकरणम्- राजधर्मः)

50

(ख) चाणक्यनीतिदर्पणम् (1 तः 10 अध्यायपर्यन्तम्)

50

अंक विभाजनम्

(क) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	02	02	02 x 02=04
लघूत्तरात्मकाः	04	02	02 x 06=12
निबन्धात्मकाः	04	02	02 x 08=16
विस्तृतनिबन्धात्मकाः	02	01	01 x 18=18
(ख) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	08	08	08 x 02=16
लघूत्तरात्मकाः	06	03	03 x 06=18
निबन्धात्मकाः	04	02	02 x 08=16
(क) 1. वस्तुनिष्ठौ प्रश्नौ	2. टिप्पणीद्वयम्		
3. व्याख्यानानात्मकप्रश्नद्वयम्	4. विषयवस्तुपरकः प्रश्नः		

- (ख) 1. वस्तुनिष्ठाः प्रश्नाः 2. टिप्पणीत्रयम्
3. व्याख्यानानात्मकप्रश्नद्वयम्

दर्शनसंकायः
22. सामान्यदर्शनम्
प्रथमप्रश्नपत्रम्

पूर्णाङ्काः 100

तर्कसंग्रहः- दीपिकासहितः

अंक विभाजनम्

(क) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	10	10	10 x 02=20
लघूत्तरात्मकाः	10	05	05 x 06=30
निबन्धात्मकाः	08	04	04 x 08=32
विस्तृतनिबन्धात्मकाः	02	01	01 x 18=18

द्वितीयप्रश्नपत्रम्

पूर्णाङ्काः 100

- (क) जैनदर्शनम्
(ख) योगसूत्रम् (समाधिपाद)
(ग) चार्वाकदर्शनम्

40
40
20

अंक विभाजनम्

(क) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	05	05	05 x 02=10
लघूत्तरात्मकाः	04	02	02 x 06=12
लघुनिबन्धात्मकाः	04	02	02 x 09=18
(ख) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	05	05	05 x 02=10
लघूत्तरात्मकाः	04	02	02 x 06=12
निबन्धात्मकाः	02	01	01 x 18=18
(ग) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	05	05	05 x 02=10
लघूत्तरात्मकाः	04	02	02 x 05=10

23. अद्वैतवेदान्तदर्शनम्
प्रथमप्रश्नपत्रम्

पूर्णाङ्काः 100

वेदान्तपरिभाषा

अंक विभाजनम्

(क) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	10	10	10 x 02=20
लघूत्तरात्मकाः	10	05	05 x 06=30
लघुनिबन्धात्मकाः	08	04	04 x 08=32
निबन्धात्मकाः	02	01	01 x 18=18

द्वितीयप्रश्नपत्रम्

पूर्णाङ्काः 100

पञ्चदशी (महावाक्यविवेकप्रकरणान्तम्)

अंक विभाजनम्

(क) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	10	10	10 x 02=20
लघूत्तरात्मकाः	08	05	05 x 06=30
लघुनिबन्धात्मकाः	08	04	04 x 08=32
निबन्धात्मकाः	02	01	01 x 18=18

24. मीमांसादर्शनम्

प्रथमप्रश्नपत्रम्

पूर्णाङ्काः 100

(क) अर्थसंग्रहः

50

(ख) तन्त्रसिद्धान्तरत्नावली (चित्रस्वामिकृता)

50

अंक विभाजनम्

(क) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	05	05	05 x 02=10
लघूत्तरात्मकाः	02	01	01 x 06=06
लघुनिबन्धात्मकाः	04	02	02 x 08=16
निबन्धात्मकाः	02	01	01 x 18=18

(ख) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	05	05	05 x 02=10
लघूत्तरात्मकाः	08	04	04 x 06=24
लघुनिबन्धात्मकाः	04	02	02 x 18=16

द्वितीयप्रश्नपत्रम्

पूर्णाङ्काः 100

100

मीमांसान्यायप्रकाशः

अंक विभाजनम्

(क) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	10	10	10 x 02=20
लघूत्तरात्मकाः	08	05	05 x 06=30
लघुनिबन्धात्मकाः	08	04	04 x 08=32
निबन्धात्मकाः	02	01	01 x 18=18

25. न्यायदर्शनम्

प्रथमप्रश्नपत्रम्

पूर्णाङ्काः 100

(क) तर्कसंग्रहः दीपिकासहितः (प्रत्यक्षखण्डमात्रम्)

50

(ख) न्यायसिद्धान्तमुक्तावली (आदितः प्रत्यक्षखण्डपर्यन्तम्)

50

अंक विभाजनम्

(क) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	05	05	05 x 02=10
लघूत्तरात्मकाः	08	04	04 x 06=24
निबन्धात्मकाः	02	01	01 x 16=16

(ख) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	05	05	05 x 02=10
लघूत्तरात्मकाः	08	04	04 x 06=24
लघुनिबन्धात्मकाः	04	02	02 x 18=16

द्वितीयप्रश्नपत्रम्

पूर्णाङ्काः 100

(क) तर्कसंग्रहः दीपिकासहितः (अनुमानखण्डः)	50
(ख) न्यायसिद्धान्तमुक्तावली (अनुमानोपमानखण्डौ)	50

अंक विभाजनम्

(क) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	05	05	05 x 02=10
लघूत्तरात्मकाः	08	04	04 x 06=24
निबन्धात्मकाः	04	02	02 x 08=16
(ख) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	05	05	05 x 02=10
लघूत्तरात्मकाः	02	01	01 x 06=06
लघुनिबन्धात्मकाः	04	02	02 x 08=16
निबन्धात्मकाः	02	01	01 x 18=18

26. निम्बार्कदर्शनम्

प्रथमप्रश्नपत्रम्

पूर्णाङ्काः 100

(क) लघुमञ्जूषा-लेखकः गिरिधरप्रसन्नः	70
(ख) गीतातत्त्वप्रकाशिका (4-6 अध्यायाः)	30

अंक विभाजनम्

(क) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	05	05	05 x 02=10
लघूत्तरात्मकाः	06	03	03 x 06=18
लघुनिबन्धात्मकाः	06	03	03 x 08=24
निबन्धात्मकाः	02	01	01 x 18=18
(ख) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	05	05	05 x 02=10
लघूत्तरात्मकाः	04	02	02 x 06=12
लघुनिबन्धात्मकाः	02	01	01 x 08=08

द्वितीयप्रश्नपत्रम्

पूर्णाङ्काः 100

(क) सिद्धान्तमन्दाकिनी	50
(ख) ईश-केन-उपनिषदौ (तत्त्वप्रकाशिकासहिते)	20
(ग) गीताप्रकाशिका (7 तः 9 अध्यापर्यन्तम्)	30

अंक विभाजनम्

(क) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	02	02	02 x 02=04
लघूत्तरात्मकाः	04	02	02 x 06=12
लघुनिबन्धात्मकाः	04	02	02 x 08=16

निबन्धात्मकाः	02	01	01 x 18=18
(ख) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	03	03	03 x 02=06
लघूत्तरात्मकाः	02	01	01 x 06=06
लघुनिबन्धात्मकाः	02	01	01 x 08=08
(ग) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	05	05	05 x 02=10
लघूत्तरात्मकाः	04	02	02 x 06=12
लघुनिबन्धात्मकाः	02	01	01 x 08=08

27. वल्लभदर्शनम्

प्रथमप्रश्नपत्रम्

पूर्णाङ्काः 100

- (क) सर्वनिर्णयः (पूर्वार्द्धम्)
 (ख) ईशोपनिषद् केनोपनिषद्
 अंक विभाजनम्

50

50

(क) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	05	05	05 x 02=10
लघूत्तरात्मकाः	02	01	01 x 06=06
लघुनिबन्धात्मकाः	04	02	02 x 08=16
निबन्धात्मकाः	02	01	01 x 18=18
(ख) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	05	05	05 x 02=10
लघूत्तरात्मकाः	08	04	04 x 06=24
लघुनिबन्धात्मकाः	04	02	02 x 08=16

द्वितीयप्रश्नपत्रम्

पूर्णाङ्काः 100

- (क) सर्वनिर्णयः (उत्तरार्द्धम्)
 (ख) विद्वन्मण्डलनम् (पूर्वार्द्धम्)
 अंक विभाजनम्

50

50

(क) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	05	05	05 x 02=10
लघूत्तरात्मकाः	02	01	01 x 06=06
लघुनिबन्धात्मकाः	04	02	02 x 08=16
निबन्धात्मकाः	02	01	01 x 18=18
(ख) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	05	05	05 x 02=10
लघूत्तरात्मकाः	08	04	04 x 06=24
लघुनिबन्धात्मकाः	04	02	02 x 08=16

28. योगदर्शनम् (प्रायोगिकसहितम्)

प्रथमप्रश्नपत्रम्

पूर्णाङ्काः 100

योगसूत्रम् (भोजवृत्तिसहितम् आद्यपादद्वयम्)

अंक विभाजनम्

(क) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	10	10	10 x 02=20
लघूत्तरात्मकाः	10	05	05 x 06=30
लघुनिबन्धात्मकाः	08	04	04 x 08=32
निबन्धात्मकाः	02	01	01 x 18=18

द्वितीयप्रश्नपत्रम् (प्रायोगिकम्)

पूर्णाङ्काः 100

प्रयोगिकम् 100

- (क) षट्कर्माणि, (ख) सूक्ष्मव्यायामः (शिरसः पादाङ्गपर्यन्तम्)
 (ग) आसनानि (घेरण्डसंहितायाः सर्वाणि) (घ) प्राणायामः

29. रामानुजदर्शनम्

प्रथमप्रश्नपत्रम्

पूर्णाङ्काः 100

100

यतीन्द्रमतदीपिका

अंक विभाजनम्

(क) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	10	10	10 x 02=20
लघूत्तरात्मकाः	10	05	05 x 06=30
लघुनिबन्धात्मकाः	08	04	04 x 08=32
निबन्धात्मकाः	02	01	01 x 18=18

द्वितीयप्रश्नपत्रम्

पूर्णाङ्काः 100

100

ईश-केन-कठोपनिषदः (रङ्गरामानुजभाष्यसहिताः)

अंक विभाजनम्

(क) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	10	10	10 x 02=20
लघूत्तरात्मकाः	10	05	05 x 06=30
लघुनिबन्धात्मकाः	08	04	04 x 08=32
निबन्धात्मकाः	02	01	01 x 18=18

30. रामानन्ददर्शनम्

प्रथमप्रश्नपत्रम्

पूर्णाङ्काः 100

100

1. प्रमेयपरिशोधिनी (आद्यपरिच्छेदद्वयम्)

अंक विभाजनम्

(क) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	10	10	10 x 02=20
लघूत्तरात्मकाः	10	05	05 x 06=30
लघुनिबन्धात्मकाः	08	04	04 x 08=32
निबन्धात्मकाः	02	01	01 x 18=18

द्वितीयप्रश्नपत्रम्

पूर्णाङ्काः 100

2. (क) केनोपनिषद् (तृतीयखण्डः)
(ख) प्रथमाध्यायस्य द्वितीयवल्ली

50

50

अंक विभाजनम्

(क) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	05	05	05 x 02=10
लघूत्तरात्मकाः	06	03	03 x 05=15
लघुनिबन्धात्मकाः:गाथाव्याख्या	04	02	02 x 08=16
निबन्धात्मकाः	02	01	01 x 09=09
(ख) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	05	05	05 x 02=10
लघूत्तरात्मकाः	06	03	03 x 05=15
लघुनिबन्धात्मकाः:गाथाव्याख्या	04	02	02 x 08=16
निबन्धात्मकाः	02	01	01 x 09=09

31. द्वैतवेदान्तः

प्रथम प्रश्नपत्रम्

पूर्णाङ्क 100

1. प्रमाणपद्धतिः (द्वैतवेदान्ताध्ययनसंशोधनप्रतिष्ठानम् बेङ्गलूरु)

(क) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	10	10	10 x 02=20
लघूत्तरात्मकाः	10	05	05 x 06=30
लघुनिबन्धात्मकाः	08	04	04 x 08=32
निबन्धात्मकाः	03	01	01 x 18=18

द्वितीय प्रश्नपत्रम्

पूर्णाङ्क 100

2. खण्डनत्रयम् (द्वैतवेदान्ताध्ययनसंशोधनप्रतिष्ठानम् बेङ्गलूरु)

(क) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	10	10	10 x 02=20
लघूत्तरात्मकाः	10	05	05 x 06=30
लघुनिबन्धात्मकाः	08	04	04 x 08=32
निबन्धात्मकाः	03	01	01 x 18=18

32. जैनदर्शनम्

प्रथमप्रश्नपत्रम्

पूर्णाङ्काः-100

- (क) सर्वार्थसिद्धिः (आचार्य पूज्यपादः) प्रथमद्वितीयाध्यायमात्रम्

50

प्रासिस्थानम्- भारतीय ज्ञानपीठ, दिल्ली

- (ख) बृहद्द्रव्यसंग्रहः टीकासहित (ब्रह्मदेवसूरिटीका) सम्पूर्णम्

50

प्रासिस्थानम्- रामचन्द्र आश्रम, अगास

अंकविभाजनम्-

(क) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	05	05	05 x 02 = 10
लघूत्तरात्मकाः	06	03	03 x 05 = 15
लघुनिबन्धात्मकाः	04	02	02 x 08 = 16

निबन्धात्मकाः	02	01	01 x 09 = 09
(ख) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	05	05	05 x 02 = 10
लघूत्तरात्मकाः	06	03	03 x 05 = 15
लघुनिबन्धात्मकाः गाथाव्याख्या	04	02	02 x 08 = 16
निबन्धात्मकाः	02	01	01 x 09 = 09

द्वितीयप्रश्नपत्रम्

पूर्णांकाः 100

प्रमेयरत्नमाला (आचार्य लघु-अनन्तवीर्यः)

समुद्देशः 1, 2, 3

प्राप्तिस्थानम्- चौखम्बा प्रकाशनम्, वाराणसी

अंक विभाजनम्-

(क) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	10	10	10 x 02 = 20
लघूत्तरात्मकाः	10	05	05 x 06 = 30
लघुनिबन्धात्मकाः 1. सूत्रव्याख्या	04	02	02 x 08 = 16
2. श्लोकव्याख्या	04	02	02 x 08 = 16
निबन्धात्मकाः	02	01	01 x 18 = 18

33. बौद्धदर्शनम्

प्रथमप्रश्नपत्रम्

पूर्णांकाः 100

(क) पंचस्कन्ध प्रकरणम् (वसुबन्धुप्रणीतम्)

प्राप्तिस्थानम्- आर्यभाषा संस्थान, वाराणसी

50

(ख.) धम्मपद - प्रारम्भतः पंचवर्गपर्यन्तम्

50

अंकविभाजनम्

(क) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	05	05	05 x 02 = 10
लघूत्तरात्मकाः	06	03	03 x 05 = 15
लघुनिबन्धात्मकाः गाथाव्याख्या	04	02	02 x 08 = 16
निबन्धात्मकाः	02	01	01 x 09 = 09
(ख) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	05	05	05 x 02 = 10
लघूत्तरात्मकाः	06	03	03 x 05 = 15
लघुनिबन्धात्मकाः गाथाव्याख्या	04	02	02 x 08 = 16
निबन्धात्मकाः	02	01	01 x 09 = 09

द्वितीयप्रश्नपत्रम्

पूर्णांकाः 100

(क) त्रिस्वभावनिर्देशः (वसुबन्धुप्रणीतम्)

प्राप्तिस्थानम्- आर्यभाषा संस्थान, वाराणसी

50

(ख) पालि व्याकरण (बालावतार)

50

सन्धि- नामप्रकरण 66-120 पृ. पर्यन्तम्

अंकविभाजनम्

(क) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	05	05	05 x 02 = 10
लघूत्तरात्मकाः	06	03	03 x 05 = 15
लघुनिबन्धात्मकाः गाथाव्याख्या	04	02	02 x 08 = 16
निबन्धात्मकाः	02	01	01 x 09 = 09
(ख) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	05	05	05 x 02 = 10
लघूत्तरात्मकाः	08	04	04 x 06 = 24
प्रयोगसिद्धिः	04	02	02 x 08 = 16

34. प्राकृतजैनागमः

प्रथमप्रश्नपत्रम्

पूर्णाङ्काः 100

1. प्राकृतम्

(क) प्राकृत व्याकरण प्रवेशिका (सत्यरञ्जन बनर्जी)	20
(ख) अनुवादः (प्राकृत अभ्याससौरभात्) 1-39 पाठ	30
हिन्द्याः प्राकृते, प्राकृतात् हिन्द्याम्	

अंकविभाजनम्

(क) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः	05	05	02 x 05 = 10
लघूत्तरात्मकाः	04	02	05 x 02 = 10
(ख) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अनुवादः हिन्द्याः प्राकृते वाक्यः	10	10	02 x 10 = 20
अनुवादः प्राकृतात् हिन्द्याम्	10	05	02 x 05 = 10

2. जैनागमः

50

पंचस्थिकायो (आचार्यकुन्दकुन्दः) द्वितीयश्रुतस्कन्धः 105तः 153गाथापर्यन्तम्

अंकविभाजनम्

(क) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
लघूत्तरात्मकाः गाथा व्याख्या	04	04	04 x 06 = 24
लघूत्तरात्मकाः	02	01	01 x 08 = 08
निबन्धात्मकाः	02	01	01 x 18 = 18

द्वितीयप्रश्नपत्रम्

पूर्णाङ्काः 100

(क) प्राकृतम्

50

प्राकृत गद्यपद्यसौरभम् (डॉ. कमलचन्द सोगाणी)

पाठ 3, 4, 6, 9, 11

(ख) जैनागमः

50

गोम्मटसारः जीवकाण्डः (आचार्य नेमिचन्द्र कृतः)

गुणस्थानाधिकारः उपयोगाधिकारश्च

अंकविभाजनम्

(क) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
अतिलघूत्तरात्मकाः शब्दानाम् व्याकरणिक विश्लेषणम्	09	09	09 x 02 = 18
लघूत्तरात्मकाः गद्यपद्यानुवादः	08	04	04 x 06 = 24
लघुनिबन्धात्मकाः	02	01	01 x 08 = 08
(ख) प्रश्नस्य प्रकारः	विकल्पाः	समाधेयाः	अङ्काः
लघूत्तरात्मकाः गाथा व्याख्या	04	04	04 x 06 = 24
लघुनिबन्धात्मकाः	02	01	01 x 08 = 08
निबन्धात्मकाः	03	01	01 x 18 = 18

आधुनिक ज्ञान विज्ञान संकाय

वर्ग III वैकल्पिक विषय

OPTIONAL SUBJECT

1. ENGLISH LANGUAGE AND LITERATURE

The Syllabus aims at achieving the following objectives:

1. Comprehension and analysis of texts in English, both literary and non literary.
2. Practical applications in English
 - a) Transcoding (From Pictures to Prose)
 - b) Telephonic Communication
 - c) Writing for a purpose
3. Understanding texts with specific reference to genres, forms and literary terms.

Paper I: Poetry and Drama

Max. Marks: 100

Duration: 3 hrs

Minimum Passing

Marks: 36

Pattern of the Question Paper

Question	No of Question	Option	Marks	Total Marks
Very Short	10	10	2	20
Short/ Descriptive	5	10	6	30
Essay Type	4	8	8	32
Critical Description	1	2	18	18

Section A

William Shakespeare:

Shall I Compare Thee

Not Marble Nor the Gilded Monuments

Remembrance

John Donne:

Death be Not Proud

George Herbert: Pulley

Andrew Marvell: To His Coy Mistress

John Milton:

On His Blindness

On His Twenty Third Birthday

John Dryden:

A Song for St. Cecilia's Day

Reference Books:

Strings of Gold Part I Ed. Jasbir Jain (Macmillan)

The Golden Treasury by Francis Turner Palgrave (OUP)

Poet's Pen: An Anthology of English Verse Paperback by Dustoor P.E., Homai P. Dustoor (Authors) (Oxford University Press)

The New Oxford Book of English Verse, 1250-1950 by Helen Gardner (Editor)

Section B

The following Poems from *Strings of Gold* Part I Ed. Jasbir Jain (Macmillan)

Kabir:

It is Needless to Ask a Saint the Caste to which He Belongs

Rabindra Nath Tagore:

Where the Mind is Without Fear

Toru Dutt:

The Lotus

Our Casuarina Tree

Sarojini Naidu:

Indian Weavers

Song of Radha, The Milkmaid

Reference Books:

Strings of Gold Part I Ed. Jasbir Jain

Indian Writing in English by K.R. Srinivasa Iyengar. Sterling Publishers Pvt. Ltd.

A History of Indian English Literature by M.K. Naik. Sahitya Akademy

The Golden Treasury of Indo-Anglian Poetry, 1828-1965 by Vinayak Krishna Gokak (Editor)

Sahitya Akademi

Kabir (Penguin Classics) by Vinay Dharwadker

Section C

William Shakespeare: As You Like It

Reference Books

As You Like It (The pelican Shakespeare) by William Shakespeare (Author), Frances E. Dolan (Editor) Introduction by Stephen Orgel

History of English Literature by Hudson

Pelican Guide to English Literature by Boris Ford

Paper II
Prose and Fiction

Max. Marks: 100
Marks: 36

Duration: 3 hrs

Minimum Passing

Pattern of the Question Paper

Question	No of Question	Option	Marks	Total Marks
Very Short	10	10	2	20
Short/ Descriptive	5	10	6	30
Essay Type	4	8	8	32
Critical Description	1	2	18	18

Section A

Francis Bacon:	Of Studies
B. Russell:	Knowledge and Wisdom
Leigh Hunt:	On Getting Up on Cold Mornings
M.K. Gandhi:	Fearlessness
Lucas:	Third Thought
S. Radhakrishnan:	Democracy
H. Belloc:	On Educational Reform

Reference Books:

English Prose Selections (OUP) Ed. S.S. Deo et al.
The Art of the Essayist by Lockitt C.H. (Ed)

Section B

K. Mansfield:	A Cup of Tea
R. tagore:	Living or Dead
H.H. Munro (Saki):	The Open Window
R.K. Narayan:	An Astrologer's day
E. Hemingway:	Old Man at the Bridge
George Orwell:	Animal farm

Reference Books:

Popular Short Stories Ed by Board of Editors (OUP)
Malgudi Days by R.K. Narayan (Indian Thought Publications)

Section C

Prose Appreciation
Formal Communication
Report Writing
Presentation Skills

Reference Books:

Effective English Communication by Krishna Mohan and Meenakshi Raman, New Delhi: Tata McGraw Hill

The Written Word by Vandana R. Singh (OUP)

The handbook of Creative Writing Ed. Steven Earnshaw, Edinburg University Press, London

Essentials of Business Communication by Rajendra pal and Koralahalli, New Delhi: Sultan Chand and Sons, 2005

English at The Workplace Eds Sawhney Panja and Varma (macmillam)

2. हिन्दी साहित्य**प्रथम प्रश्न पत्र (हिन्दी काव्य)**

पूर्णाङ्क 100

अवधि : 3 घण्टे

(क) निर्धारित पाठ्यांश

आदिकाल एवं भक्तिकाल

पूर्णांक : 100

अवधि : 3 घण्टे

१. विद्यापति
 १. नन्दक नन्दन कदम्बेरि तरुतरे
 २. सुन रसिया, अब न बजाऊ बिपिन बैसिया
 ३. विरह व्याकुल बकुल तरुतर, पेखल नन्द-कुमार रे
 ४. कुंज-भवन सँ चलि भेलि हे
 ५. सखि हे कतहुँ न देखि मधाई
(विद्यापति – शिवप्रसाद सिंह)
२. कबीरदास
 १. मन के अंग – प्रथम १५ साखी
 २. दुलहिनी गावहुँ मंगलचार
 ३. संतो भाई आई ग्यान की आँधी रे
 ४. पंडित बाद बदंते झूठा
 ५. काहे रे नलिनी तूँ कुम्हिलानी
 ६. अरे इन दोऊ न राह न पाई
(कबीर ग्रंथावली – श्यामसुन्दर दास)
३. जायसी – षट् ऋतु वर्णन खण्ड (जायसी ग्रंथावली – रामचन्द्र शुक्ल)
४. सूरदास

भ्रमर गीत सार – रामचन्द्र शुक्ल

पद संख्या – ८, १५, २१, ३१, ३६, ४१, ५२, ६४, ६५, ११६, १३०, २३७, ३१६, ३७५, ४००
५. मीराबाई

सं नरोत्तम स्वामी

पद संख्या – १, ३, ४, ५, १०, ११, १२, १४, १५, १६, २०, २३, २८, ३१, ३२
६. तुलसीदास

अयोध्या काण्ड – १२७ दोहा से १३३ तक (प्रकाशक – गीताप्रेस गोरखपुर)
७. कवितावली

५ पद : राम वन-गमन (प्रकाशक – गीताप्रेस गोरखपुर)

८. रसखान कुल १५ सवैया (सवैया संख्या- १, २, ३, ५, ७, ११, १८, २१, २५, २७, ३१, ३२, ३४, ३७, ४१) रसखान रचनावली -
सम्पादक : विद्यानिवास मिश्र
९. नंददास भँवर गीत

क भाग 70 अंक काव्य का होगा। ख भाग आदिकाल, भक्तिकाल का 30 अंक का होगा।
अंक विभाजन

पाठ्य वस्तु	अति. लघु. प्रश्न सं. अङ्क	लघु. प्रश्न सं. अङ्क	निब. प्रश्न सं. अङ्क	वि. निब. प्रश्न सं. अङ्क
1. क खण्ड	10 20	3 18	4 32	- -
2. ख खण्ड	- -	2 12	- -	1 18
कुल योग	10 20	5 30	4 32	1 18

प्रश्नपत्र का प्रकार

- प्रश्न संख्या- 1 से 10 तक के प्रश्न क भाग में से होंगे $2 \times 10 = 20$ अंक
 प्रश्न संख्या- 11 से 13 तक के प्रश्न क भाग में से होंगे $3 \times 6 = 18$ अंक
 प्रश्न संख्या- 14 से 15 तक के प्रश्न ख भाग में से होंगे $2 \times 06 = 12$ अंक
 प्रश्न संख्या- 16 से 19 तक के व्याख्या प्रश्न क भाग में से होंगे $4 \times 08 = 32$ अंक
 प्रश्न संख्या- 20 आलोचनात्मक-आदिकाल एवं भक्तिकाल पर आधारित होगा 18 अंक
 नोट :- प्रत्येक प्रश्न में आंतरिक विकल्प देय होगा।

द्वितीय प्रश्नपत्र

कहानी, रेखाचित्र तथा संस्मरण

पूर्णांक : १०० अवधि : ३ घण्टे

- क भाग- कहानी : चन्द्रधर शर्मा गुलेरी - बुद्धू का काँटा
 प्रेमचंद - पूस की रात
 विश्वरनाथ शर्मा कौशिक - ताई
 जयशंकर प्रसाद - पुरस्कार
 जैनेन्द्र - पाजेब
 यशपाल - परदा
 उषा प्रियंवदा - वापसी
 रांगेय राघव - पंच परमेश्वर

ख भाग- रेखाचित्र तथा संस्मरण :

- रेखाचित्र : शिवपूजन सहाय - महाकवि जयशंकर प्रसाद
 सेठ गोविन्ददास - मकदूम बख्श
 रामवृक्ष बेनीपुरी - रजिया
 हजारीप्रसाद द्विवेदी - एक कुत्ता और एक मैना
 विष्णुकान्त शास्त्री - ये हैं प्रोफेसर शशांक
 संस्मरण : अज्ञेय - स्मरण का स्मृतिकार (राय कृष्णदास)

नगेन्द्र – दादा स्व. पं. बालकृष्ण शर्मा 'नवीन'
माखनलाल चतुर्वेदी – तुम्हारी स्मृति
महादेवी वर्मा – निराला भाई

दोनों पुस्तकें कहानी (क) भाग में, रेखाचित्र तथा संस्मरण (ख) भाग में विभाजित रहेंगी।

अंक विभाजन

पाठ्य वस्तु	अति. लघु.		लघु.		निब.		वि. निब.	
	प्रश्न सं. अङ्क		प्रश्न सं. अङ्क		प्रश्न सं. अङ्क		प्रश्न सं. अङ्क	
1. क खण्ड	5	5	3	18	2	16	1	18
2. ख खण्ड	5	5	2	12	2	16	1	18
कुल योग	10	10	5	30	4	32	1	18

प्रश्नपत्र का प्रकार

प्रश्न संख्या- 1 से 5 तक के प्रश्न क भाग में से होंगे 2 x 5 = 10 अंक
प्रश्न संख्या- 6 से 10 तक के प्रश्न ख भाग में से होंगे 2 x 5 = 10 अंक
प्रश्न संख्या- 11 से 13 तक के प्रश्न क भाग में से होंगे 3 x 6 = 18 अंक
प्रश्न संख्या- 14 से 15 तक के प्रश्न ख भाग में से होंगे 2 x 6 = 12 अंक
प्रश्न संख्या- 16 से 17 तक के व्याख्या प्रश्न क भाग में से होंगे 2 x 8 = 16 अंक
प्रश्न संख्या- 18 से 19 तक के व्याख्या प्रश्न ख भाग में से होंगे 2 x 8 = 16 अंक
प्रश्न संख्या- 20 क एवं ख में से देय विकल्प के साथ होगा 18 अंक

नोट :- प्रत्येक प्रश्न में आंतरिक विकल्प देय होगा।

3. इतिहास

पूर्णाङ्क: 200 न्यूनतम उत्तीर्णांक : 72

इतिहास के दो प्रश्नपत्र होंगे। प्रत्येक प्रश्न पत्र 3 घंटों में विभाजित होगा। अंक विभाजन निम्न प्रकार होगा-

प्रथम प्रश्न-पत्र

भारत का इतिहास (प्रारम्भ से लगभग 1200 ई. तक)

पूर्णाङ्क : 100 न्यूनतम उत्तीर्णांक: 36

खण्ड 'क'

1200 ईस्वी तक भारत के इतिहास के मुख्य स्रोत। भारत की प्रागैतिहासिक संस्कृतियों का संक्षिप्त सर्वेक्षण। सिन्धु-सरस्वती सभ्यता - उद्गम, विस्तार, प्रमुख विशेषताएँ, पतन एवं निरंतरता। वैदिक युग - वैदिक साहित्य, राजशासन, समाज, अर्थव्यवस्था एवं धर्म। भारत की लौहयुगीन संस्कृतियों का संक्षिप्त सर्वेक्षण। जनपदों एवं महाजनपदों का उदय - राजतंत्र एवं गणतंत्र। नंद वंश तक मगध साम्राज्यवाद का उत्कर्ष। जैन धर्म एवं बौद्ध धर्म - उद्गम, शिक्षाएं, योगदान।

खण्ड 'ख'

मौर्य साम्राज्य - मुख्य स्रोत। चन्द्रगुप्त मौर्य एवं अशोक। अशोक का धम्म - इसकी प्रकृति एवं प्रचार। मौर्यकालीन राज्य एवं प्रशासन, समाज एवं अर्थव्यवस्था, कला एवं स्थापत्य। मौर्य का पतन। मौर्योत्तर काल (लगभग 200 ई. पू. से 300 ईस्वी) - शुंगों, सातवाहनों, शकों एवं कुषाणों की उपलब्धियाँ। मौर्योत्तर काल में सामाजिक, धार्मिक एवं आर्थिक जीवन, तथा साहित्य एवं कलाओं का विकास। संगम युग - साहित्य, समाज, अर्थव्यवस्था एवं संस्कृति।

खण्ड 'ग'

गुप्त साम्राज्य - समुद्रगुप्त, चन्द्रगुप्त द्वितीय विक्रमादित्य, स्कंदगुप्त की उपलब्धियाँ। राज्य एवं प्रशासनिक संस्थाएँ। सामाजिक एवं आर्थिक जीवन। धार्मिक विचार एवं संस्थाएँ। साहित्य कला एवं विज्ञान का विकास। 750 ईस्वी तक गुप्तोत्तर काल - वर्धनों, चालुक्यों एवं पल्लवों की उपलब्धियाँ। त्रि-राज्यीय संघर्ष। साम्राज्यवादी चोल एवं उनकी उपलब्धियाँ। 750 से 1200 ईस्वी के काल में सामाजिक एवं आर्थिक परिवर्तनों का अध्ययन तथा सांस्कृतिक जीवन का संक्षिप्त सर्वेक्षण।

अंक विभाजन

प्रश्न	संख्या	देय विकल्प	अंक	कुल अंक
अतिलघूत्तरात्मका	10	10	02	20
लघूत्तरात्मक/व्याख्यात्मक	5	10	06	30
निबन्धात्मक	4	08	08	32
निबन्ध	1	02	18	18

अनुशंसित ग्रन्थ :

1. H.D. Sankalia – Prehistory of India, Musnshiram Manoharlal, New Delhi, 1977
2. Dilip K. Chakrabarti – India: An Archaeological History (Pelaolithic Benginnings to Eerly Historic Foundations), Oxford University Press, New Delhi, 1999
3. B.B. Lal – India 1947-1997 : New Light on the Indus Civilisation, Delhi, 1998
4. R.K. Mookerji – Chandragupta Maurya and His Times, Delhi, 1952 (also in Hindi) Asoka, Delhi, 1972 (also in Hindi)
5. B.N. Puri – India under the Kushanas, Bombay, 1965

द्वितीय प्रश्न-पत्र :

राजस्थान के इतिहास

(आरंभिक काल से 1956 ईस्वी तक)

पूर्णाङ्क : 100 न्यूनतम उत्तीर्णांक: 36

खण्ड 'क'

राजस्थान के इतिहास के स्रोतों का सर्वेक्षण। राजस्थान में पुरापाषाणकालीन एवं मध्यपाषाणकालीन संस्कृतियाँ। ताम्रपाषाणिक एवं ताम्रयुगीन संस्कृतियों का विस्तार एवं विशेषताएँ (आहाड, बालाथल, गणेश्वर)। कालीबंगा संस्कृति की विशेषताएँ। राजस्थान में मत्स्य जनपद एवं गणतांत्रिक जातियाँ। राजपूतों का उदय। गुहिलों, गुर्जर-प्रतिहारों एवं चाहमानों का उत्कर्ष एवं विस्तार।

खण्ड 'ख'

राजस्थान में मुस्लिम आक्रमणों का राजपूत प्रतिरोध। महाराणा कुंभा एवं सांगा के अधीन मेवाड। महाराणा प्रताप का स्वतंत्रता के लिए संघर्ष। स्वातंत्र्य के लिए चंद्रसेन के प्रयास। सवाई जयसिंह का योगदान। राजस्थान में समाज एवं संस्कृति की मुख्य विशेषताओं का संक्षिप्त सर्वेक्षण (1200-1750 ईस्वी)। मीरा एवं दादू। कला एवं स्थापत्य – दुर्ग स्थापत्य, मंदिर।

खण्ड 'ग'

राजस्थान में मराठा आक्रमण एवं उनका प्रभाव। ब्रिटिश प्रभुत्व का स्वीकार एवं इसके परिणाम। 1818 ईस्वी के पश्चात् प्रशासनिक एवं न्यायिक परिवर्तन। सामाजिक परिवर्तन – कन्या-शिशु वध एवं सती पर प्रतिबन्ध। आर्थिक परिवर्तन – भू राजस्व बंदोबस्त। नमक एवं अफीम व्यापार पर ब्रिटिश एकाधिकार। राजस्थान में 1857 का विप्लव। राजस्थान में आर्य समाज का प्रभाव। कृषक आन्दोलनों एवं जनजातीय आंदोलनों का एक संक्षिप्त सर्वेक्षण। राजस्थान में प्रजामंडलों का गठन एवं स्वाधीनता संघर्ष। राजस्थान के राज्यों का एकीकरण।

अंक विभाजन

प्रश्न	संख्या	देय विकल्प	अंक	कुल अंक
अतिलघूत्तरात्मका	10	10	02	20
लघूत्तरात्मक/व्याख्यात्मक	05	10	06	30
निबन्धात्मक	04	08	08	32
निबन्ध	01	02	18	18

अनुशासित ग्रन्थ :

1. Dasharath Sharma – Rajasthan through the Ages, Vol. I, Bikaner, 1966
Early Chauhan Dynasties, Delhi, 1975
2. G.N. Sharma - Rajasthan through the ages, Vol. II
Mewar and the Mughal Emperors
Social Life in Medieval Rajasthan
3. M.S. Jain - Rajasthan through the Ages, Vol. III
Surplus to Subsistence, Delhi, 1994
Concise History of Modern Rajasthan
4. D.C. Shukla - Early History of Rajasthan, Delhi, 1978
5. B.N. Puri - The History of the Gurjara-Pratiharas, Delhi, 1975
6. Shanta Rani Sharma – Society and Culture in Rajasthan c. A.D. 700-900, Delhi, 1996
7. V.S. Bhatnagar - Life & Times of Sawai Jai Singh (also in Hindi)
8. V.N. Misra - Rajasthan : Prehistoric and Early Historic Foundations,
Aryan Books International, New Delhi, 2007
9. H.D. Sankalia et al – Excavations at Ahar (Tambavati), 1961-62, Deccan College,
Poona, 1969
10. Rima Hooja - A History of Rajasthan, Rupa & Co., New Delhi, 2006
The Ahar Culture and Beyond, Oxford, 1988.
11. गोपीनाथ शर्मा – राजस्थान का इतिहास, आगरा
राजस्थान का सांस्कृतिक इतिहास, राजस्थान हिन्दी ग्रन्थ अकादमी, जयपुर
राजस्थान के इतिहास के स्रोत, राजस्थान हिन्दी ग्रन्थ अकादमी, जयपुर
12. विशुद्धानन्द पाठक – उत्तर भारत का राजनीतिक इतिहास, लखनऊ
13. एम.एस. जैन – आधुनिक राजस्थान का इतिहास, जयपुर
14. रामप्रसाद व्यास – आधुनिक राजस्थान का वृहत् इतिहास, खण्ड I एवं खण्ड II राजस्थान हिन्दी ग्रन्थ अकादमी, जयपुर

4. लोक प्रशासन

पूर्णाङ्कः 100

समय : 3 घण्टे

न्यूनतम उत्तीर्णांक 72

लोकप्रशासन के दो प्रश्नपत्र होंगे। प्रत्येक प्रश्नपत्र 3 घण्टे का होगा। अंक विभाजन निम्न प्रकार रहेगा-

प्रथम प्रश्न-पत्र

लोक प्रशासन के तत्त्व

पूर्णाङ्कः 100

समय : 3 घण्टे

न्यूनतम उत्तीर्णांक 36

प्रथम खण्ड

लोक प्रशासन का अर्थ प्रकृति व क्षेत्र, आधुनिक समाज में लोक प्रशासन का महत्त्व, लोक व निजी प्रशासन, लोक प्रशासन के अध्ययन का विकास, लोक प्रशासन एक सामाजिक विज्ञान के रूप में तथा लोक प्रशासन का अन्य सामाजिक विज्ञानों- राजनीति विज्ञान, अर्थशास्त्र, समाजशास्त्र, कानून व मनोविज्ञान से सम्बन्ध। लोक प्रशासन के अध्ययन के उपागम- शास्त्रीय एवं मानवीय।

द्वितीय खण्ड

संगठन के सिद्धान्त औपचारिक एवं अनौपचारिक संगठन, पदसोपान, आदेश की एकता, नियंत्रण का क्षेत्र, समन्वय, केन्द्रीकरण विकेन्द्रीकरण सत्ता एवं उत्तरदायित्व।

मुख्य कार्यपालिका, सूत्र एवं स्टाफ अभिकरण, पर्यवेक्षण, प्रत्यायोजन, नेतृत्व, संचार, निर्णय निर्माण, लोक सम्पर्क, प्रत्यायोजित विधान।

तृतीय खण्ड

कार्मिक प्रशासन: नौकरशाही का अर्थ व प्रकृति, लोक सेवा एवं विकासशील समाज में इसकी भूमिका, वर्गीकरण, भर्ती, प्रशिक्षण, लोक सेवकों की पदोन्नति, लोक प्रशासन में मनोबल व अभिप्रेरणा।

अंक विभाजन

प्रश्न	संख्या	देय विकल्प	अंक	कुल अंक
अतिलघूत्तरात्मक	10	10	02	20
लघूत्तरात्मक/व्याख्यात्मक	05	10	06	30
निबन्धात्मक	04	08	08	32
निबन्ध	01	02	18	18

1. ए. अवस्थी एवं श्रीराम माहेश्वरी : लोक प्रशासन
2. सी. पी. भाम्भरी : लोक प्रशासन
3. विष्णु भगवान् एवं विद्या भूषण: लोक प्रशासन
4. बी. एल फड़िया : लोक प्रशासन
5. डॉ. रविन्द्र शर्मा : लोक प्रशासन के तत्त्व
6. मोहित भट्टाचार्य : लोक प्रशासन
7. फैलिक्स नीग्रो : माडर्न पब्लिक एडमिनिस्ट्रेशन
8. ओ. ग्लेन स्टॉहल : पब्लिक पर्सनल एडमिनिस्ट्रेशन
9. प्रसाद तथा अन्य : प्रशासनिक चिन्तक (हिन्दी में)
10. रूमकी बसु: लोक प्रशासन के तत्त्व (हिन्दी में)
11. सुरेन्द्र कटारिया : लोक प्रशासन के तत्त्व

द्वितीय प्रश्न-पत्र

भारत में लोक प्रशासन

पूर्णाङ्क: 100

समय : 3 घण्टे

न्यूनतम उत्तीर्णांक 36

प्रथम खण्ड

भारतीय प्रशासन की ऐतिहासिक पृष्ठभूमि, ब्रिटिश काल के प्रभावों के विशेष सन्दर्भ में, भारतीय प्रशासन की मुख्य विशेषताएँ, संघीय कार्यपालिका : राष्ट्रपति, प्रधानमंत्री एवं मंत्रिपरिषद्, केन्द्रीय सचिवालय, मंत्रीमण्डल सचिवालय।

द्वितीय खण्ड

गृह मंत्रालय, कार्मिक, पेंशन एवं लोक शिकायत मंत्रालय का संगठन व कार्यकरण, लोक उद्योगों के प्रमुख प्रकार: विभाग निगम एवं कम्पनी प्रणाली, लोक उपक्रमों की संसदीय समिति, वित्तीय एवं कार्मिक प्रशासन: बजट निर्माण, बजट का संसद में अनुमोदन एवं बजट का क्रियान्वयन, वित्त मंत्रालय की भूमिका, नियंत्रक एवं महालेखा परीक्षक।

तृतीय खण्ड

भारतीय लोक सेवाओं का वर्गीकरण, अखिल भारतीय सेवाओं में भर्ती व प्रशिक्षण, प्रशासन पर नियंत्रण: विधायी, कार्यपालिका व न्यायिक नियंत्रण, प्रशासकीय भ्रष्टाचार, लोक परिवेदनाओं का निवारण, प्रशासनिक सुधार। प्रशासनिक सुधार आयोग एवं सरकारिया आयोग के विशेष सन्दर्भ में।

अंक विभाजन

प्रश्न	संख्या	देय विकल्प	अंक	कुल अंक
अतिलघूत्तरात्मका	10	10	02	20
लघूत्तरात्मक/व्याख्यात्मक	05	10	06	30
निबन्धात्मक	04	08	08	32
निबन्ध	01	02	18	18

अनुशासित पुस्तकें :-

1. एस. आर. माहेश्वरी : भारतीय प्रशासन
2. पी. शरण : पब्लिक एडमिनिस्ट्रेशन इन इंडिया
3. बी. बी. मिश्रा : एडमिनिस्ट्रेटिव हिस्ट्री ऑफ इंडिया
4. रमेश अरोरा एण्ड रजनी गोयल : इंडियन पब्लिक एडमिनिस्ट्रेशन
5. अवस्थी एण्ड अवस्थी : भारतीय प्रशासन
6. ए. अवस्थी : सेन्ट्रल एडमिनिस्ट्रेशन
7. होशियार सिंह एवं मोहिन्दर सिंह सचदेवा : भारतीय प्रशासन
8. बी. एल. फड़िया : भारत में लोक प्रशासन
9. पी. डी. शर्मा एण्ड बी. एम. शर्मा : भारतीय प्रशासन
10. वी. एम. माहेश्वरी : एडमिनिस्ट्रेशन रिफॉर्मर्स कमीशन
11. रविन्द्र शर्मा : भारत में लोक प्रशासन
12. एस. बी. चोपड़ा : भारत में लोक प्रशासन
13. सुरेन्द्र कटारिया : भारत में लोक प्रशासन
14. सुरेन्द्र कटारिया : कार्मिक प्रशासन
15. डी. डी. बसु : भारत का संविधान
16. जे. एन. पाण्डेय : भारत का संविधान

5. समाज शास्त्र

पूर्णाङ्कः 200

समय : 3 घण्टे

न्यूनतम उत्तीर्णांक 72

समाज शास्त्र के दो प्रश्न पत्र होंगे। प्रत्येक प्रश्न-पत्र 3 घण्टे में विभाजित होगा। अंक विभाजन निम्न प्रकार रहेगा-

Peaper I : Principles of Sociology

पूर्णाङ्कः 100

समय : 3 घण्टे

न्यूनतम उत्तीर्णांक 36

Section 'A'

- (a) Sociology : Meaning, Nature and Perspective.
- (b) Meaning of Society, Social Structure, Community and Culture.

Section 'B'

- (c) Concepts : Status & Role, Social Groups, Social Stratification, Socialization, Social Norms and Values.

Section 'C'

- (d) Concept of Social Change and Modernization.
- (e) Social Processes : Cooperation, Competition and Conflict.

अंक विभाजन

प्रश्न	संख्या	देय विकल्प	अंक	कुल अंक
अतिलघूत्तरात्मका	10	10	02	20
लघूत्तरात्मक/व्याख्यात्मक	05	10	06	30
निबन्धात्मक	04	08	08	32
निबन्ध	01	02	18	18

Books Recommended :

1. Kingley, Davis : Human Society (Also available in Hindi)
2. Michel, Haralambos : Sociology : Themes and Perspectives.
3. Harry M. Johnson : Sociology : A Systematic Introduction (Also available in Hindi)
4. Alex, Inkles : What in Sociology :
5. T. B. Bottomore : Sociology : A Guide to Problems and Literature.
6. Williams O.. Goode : Principles of Sociology.
7. Singhi & Goswami : Samajshastra Ek Vivechan.
8. Giddings : Sociology.

Peaper II : Social Anthropology

पूर्णाङ्क: 100

समय : 3 घण्टे

न्यूनतम उत्तीर्णांक 36

Section 'A'

1. Social Anthropology - Definition and Scope.
2. Social Structure - Marriage and Family.
3. Kinship - Terms and Behaviour.

Section 'B'

4. Culture - Its meaning. Theories of Culture Growth.
5. Magic and Religion.
6. Custom and Law.

Section 'C'

7. Primitive Economy.
8. Problems of Tribes in India.
9. Tribes in Rajasthan.

अंक विभाजन

प्रश्न	संख्या	देय विकल्प	अंक	कुल अंक
अतिलघूत्तरात्मका	10	10	02	20
लघूत्तरात्मक/व्याख्यात्मक	05	10	06	30
निबन्धात्मक	04	08	08	32
निबन्ध	01	02	18	18

Books Recommended.

1. Majumdar and Madan : Introduction of Social Anthropology (Also available in Hindi)
2. Yogesh Patel : Adiwast Bharat.
3. N. N. Vyas : Bheel.
4. M. J. Herskovits : Man and His Works.
5. Beals and Goijer : Horizons of Anthropology.

6. D. N. Majumdar : Races and Culture of India.
7. Evans - Pritchard : Social Anthropology.
8. Joshi : Samajik Manav Shastra.
9. Singh : Tribes in Transition.

6. अर्थशास्त्र

पूर्णाङ्कः 200

समय : 3 घण्टे

न्यूनतम उत्तीर्णांक 72

अर्थ शास्त्र के दो प्रश्न पत्र होंगे। प्रत्येक प्रश्न-पत्र 3 घण्टे में विभाजित होगा। अंक विभाजन निम्न प्रकार रहेगा-

paper I : Economic Concepts and Methods

पूर्णाङ्कः 100

समय : 3 घण्टे

न्यूनतम उत्तीर्णांक 36

Section 'A'

Basic economic problems, Assumptions in Economic analysis, Rationality in consumer's behaviour Stock and flow variables. Positive and normative analysis. Equilibrium - Partial and general. Properties of different markets; Perfect competition, monopoly, oligopoly and monopolistic competition.

Concept of national income, Circular flow of income, component and measurement of national income, Relationship between per-capita national income and economic welfare.

Section 'B'

Money-Function of money, currency and credit, velocity of circulation of money, Introduction to the concept of demand for and supply of money. Money supply and prices. Internal and external value of money. Exchange rate and foreign exchange market, Functions and methods of credit control of Central Bank. Role and functions of commercial Banks.

Characteristics of capitalism, Socialism, Communism and mixed economy.

Section 'C'

Functional relationship in economic and use of graphs. The concept and interrelationship of slope of curves (i. e. Total revenue and total cost curves, consumption and production functions. Simple derivatives, concepts of total average and marginal values. Introductory analysis with examples from cost revenue and production.

अंक विभाजन

प्रश्न	संख्या	देय विकल्प	अंक	कुल अंक
अतिलघूत्तरात्मक	10	10	02	20
लघूत्तरात्मक/व्याख्यात्मक	05	10	06	30
निबन्धात्मक	04	08	08	32
निबन्ध	01	02	18	18

Book Recommended. :

1. P. A. Samuelson & J. Nordhans : Economics (Latest Ed.)
2. Laxmi Narayan Nathuramka : आर्थिक अवधारणायें एवं विधियाँ।
3. Mehta and Madam : Elementary Mathematics for use in Economics.
4. M. L. Chhipa and Shankerlal : आर्थिक अवधारणायें एवं विधियाँ।

Paper II : Economy of Rajasthan.

पूर्णाङ्कः 100

समय : 3 घण्टे

न्यूनतम उत्तीर्णांक 36

Section 'A'

Rajasthan's physiography : Climate. vegetation and soil and physical divisions of Rajasthan.

Population : Size and growth. Rural and Urban Population. Human resource development indicators (i. e. Literacy, health, Nutrition etc.) and occupational structure.

Natural resources : Mines & minerals, forests, land & water and animal resources, State domestic product and its trends, Environmental Population.

Agriculture : Land utilization and cropping pattern, food and commercial crops. Land reforms, Salient features of Rajasthan Tenancy Act, 1956. Ceiling of land and distribution of land to the poor. Major irrigation and power projects. Importance of animal husbandry, Dairy development programmes, Problems or Sheep and Goat husbandry.

Section 'B'

Industry : Growth and location of industries, Small scale and cottage industries, Industrial exports from Rajasthan, Handicrafts, Policy of Rajasthan. Fiscal and financial incentives for industries. Development of industrial area. Role of RFC, RIICO and RAJSICO in industrial development.

Drought and famine in Rajasthan. Short term and long term drought management strategies.

Tourism Development : Its role in the economy of the state, Problems and prospects. Strategy of Tourism development in the state.

Section 'C'

Economic Planning and Development in Rajasthan : Objectives and achievements of the latest five year plan. Agricultural and Industrial development during the plan period, constraints uneconomic development of Rajasthan and measures to overcome them.

Problems of poverty and unemployment in Rajasthan. : Magnitude of poverty and special programmes for its alleviation and employment generation. IRDP and JRY.

Special area programmes : DPAP, Desert development, tribal area and aravalli development programmes.

Present Position of Rajasthan in Indian Economy size of population, per-capita income, agriculture, industry, infrastructure power and roads.

Current budget of Government of Rajasthan.

अंक विभाजन

प्रश्न	संख्या	देय विकल्प	अंक	कुल अंक
अतिलघूत्तरात्मक	10	10	02	20
लघूत्तरात्मक/व्याख्यात्मक	05	10	06	30
निबन्धात्मक	04	08	08	32
निबन्ध	01	02	18	18

Books Recommended :

1. Ashok Bapna (ed.) : Industrial Potential of Rajasthan.
2. Laxmi Narayan Nathuramka : राजस्थान की अर्थव्यवस्था ।
3. Mohan Singhal : राजस्थान की अर्थव्यवस्था ।

References :

1. Directorate of Economics and Statistics, Govt. of Rajasthan : State Income of Raj.
2. Govt. of Raj. : Five Year Plan documents.
3. Govt. of Raj. : Budget Studies.
4. Govt. of Raj. : Statistical Abstract of Raj.
5. Govt. of Raj. : Report of Desert Dev. Commission.

6. Directorate of Agriculture, Govt. of Raj. : Agriculture in Rajasthan.
7. Directorate of Public Relations. Govt. of Rajasthan Land Reforms in Rajasthan.

7. राजनीति विज्ञान

पूर्णाङ्क: 100

समय : 3 घण्टे

न्यूनतम उत्तीर्णांक 36

प्रथम खण्ड

राजनीति विज्ञान : परम्परागत और आधुनिक दृष्टिकोण, व्यवहारवाद व उत्तर व्यवहारवाद, राजनीति विज्ञान के अन्तः अनुशासनात्मक दृष्टिकोण, राजनीति विज्ञान का अन्य समाज विज्ञानों से सम्बन्ध, अवधारणाएँ : शक्ति, सत्ता व वैद्यता।

द्वितीय खण्ड

राजनीति व्यवस्था, राजनीतिक आधुनिकीकरण, राजनीतिक विकास, लोकतंत्र, निरंकुशता, राजनैतिक दल व दबाव समूह, प्रतिनिधित्व के सिद्धान्त, विधि का शासन व संविधानवाद, शासन के अंग व उसके कार्य (आधुनिक दृष्टिकोणों के विशेष सन्दर्भ में)

तृतीय खण्ड

राजनीतिक विचारधाराएँ : उदारवाद, प्रत्ययवाद, मार्क्सवाद, लोकतांत्रिक समाजवाद व अराजकतावाद।

अंक विभाजन

प्रश्न	संख्या	देय विकल्प	अंक	कुल अंक
अतिलघूत्तरात्मक	10	10	02	20
लघूत्तरात्मक/व्याख्यात्मक	05	10	06	30
निबन्धात्मक	04	08	08	32
निबन्ध	01	02	18	18

अनुशंसित ग्रन्थ:

1. एस. एन. दुबे : डवलपेंट एण्ड पॉलिटिकल थॉट इन इण्डिया
2. इकबाल नारायण : राजनीति शास्त्र के सिद्धान्त
3. पुखराज जैन : राजनीति शास्त्र के मूल आधार
4. पी. के. चड्ढा : राजनीति शास्त्र के मूल आधार
5. आर. सी. अग्रवाल : राजनीति शास्त्र के सिद्धान्त

द्वितीय प्रश्न - पत्र

प्रमुख भारतीय राजनीतिक विचारक

पूर्णाङ्क : 100

समय : 3 घण्टे

न्यूनतम उत्तीर्णांक : 36

खण्ड-क

मनु, कौटिल्य व शुक्र।

खण्ड-ख

राजा राममोहन राय, स्वामी दयानन्द सरस्वती, गोपालकृष्ण गोखले व बाल गंगाधर तिलक।

खण्ड-ग

मोहनदास कर्मचन्द गांधी, जवाहर लाल नेहरू, बी. आर. अम्बेडकर, एम. एन. राय व जय प्रकाश नारायण।

अंक विभाजन

प्रश्न	संख्या	देय विकल्प	अंक	कुल अंक
अतिलघूत्तरात्मक	10	10	02	20
लघूत्तरात्मक/व्याख्यात्मक	05	10	06	30
निबन्धात्मक	04	08	08	32
निबन्ध	01	02	18	18

अनुसंसित ग्रन्थः

1. श्याम नारायण पाण्डेय : भारतीय राज्य शास्त्र प्रणेता।
2. परमात्मा शरण : प्राचीन भारत में राजनीतिक चिन्तन व संस्थाएँ।
3. जे. पी. सूद : मेन करन्ट्स ऑफ इण्डियन पॉलिटिकल थॉट (हिन्दी व अंग्रेजी)
4. एस. एल. वर्मा व बी. एसम. शर्मा : प्रमुख भारतीय राजनीतिक विचारक।
5. वी. पी. वर्मा : भारतीय राजनीतिक व सामाजिक चिन्तन।
6. अवस्थी व अवस्थी : प्रतिनिधि भारतीय राजनीतिक चिन्तन।
7. पुरुषोत्तम नागर : आधुनिक भारतीय चिन्तन।
8. पी. के. चड्ढा : प्रमुख भारतीय राजनीतिक विचारक।

8. (Home Science)

Scheme

	Max Marks	Min Marks	Hrs.	No. of Priod.week
Paper-I(Theory)	75	27	03	05
Paper-II(Theory)	75	27	03	04
Practical:Introductory				
Textiles and Care-I	30	11	03	02
Needle work-II	20	07	03	02
Total	200	72		13

Min Pass marks : 72 Max Marks : 200

Note :- Each Theory paper will contain nine questions having three questions from each section. Candidates are required to attempt five questions in all selecting atleast one question from each section.

Notes :-

1. Laundry & Textiles 1. Practical / week.
 2. Clothing Practicals 2. Practical / week.
 3. Only laundry and Textile Practical examination to be held in Ist Year. Clothing Practical to be started in Ist Year, examination in 2nd year.
- Anatomy and Physiology Theory paper to be set by a medical person.

The paper will contain 9 question, having three question from each section. Candidates are required to attempt five question in all, selecting atleast one question from each section.

Paper- I : Health Science (Anatomy and Physiology)
(An elementary knowledge of the subject is expected).

Section 'A'

1. Structure and functions of Cell. Different types of tissues.
2. The Skeletan System :
 - (i) Development Structure and Function of Bone.
 - (ii) Main bones of the body.
 - (iii) The Joints classification. Structure of a typical syonvial joints.
3. The Muscular System : Types of muscles, structure and functions.
4. The respiratory System : Purpose of Respiration, structure and functions of all Respiratory organs, Mechanism of breathing, External and Internal (Tissue) Respirations, Vital captivity, Regulation of Respirations.

Section 'B'

5. The Vascular System :
 - (i) The Blood Composition and functions, Clotting of blood. Blood groups. Blood transfusion, Blood Banks.
 - (ii) The Heart Structure and functions. Blood vessels structure, Course of circulation of blood in the body, Blood pressure and pulse.
 - (iii) The Lymphatic System - Tissue Fluid and Lymph. Function of Lymph. Lymphatics and Lymphnodes. Spleen structure and functions.
6. The Digestive System :

Purpose of digestion, structure and function of all the digestive organs. Mechanism of digestion and absorption of proteins, fats and carbohydrates.

Section - 'C'

7. The Excretory System :
 - (i) The urinary System : Structure and functions of all the organs- composition of Urine. Effect of diet, fluids, stimulants, exercise, climate etc. on secretion of urine.
 - (ii) The Skin structure and function. Regulation of body temperature.
8. The Nervous System :
 - (i) Meanings, Cerebro- spinal fluid.
 - (ii) Brain and Spinal Cord - Structure and functions.
 - (iii) Nerves and Autonomic Nervous system in brief.
9. The Special sense Organs :
 - (i) The Eye - structure and functions. Causes of eye strain, defects of vision and their correction.
 - (ii) The Ear- structure and functions.
 - (iii) The Tongue (with Digestive system).
 - (iv) The Nose (with Respiratory system).
 - (v) The Skin (with Excretory system).
10. The Endocrine System :

Ductless glands of the body. Hormones and their roles. Effects of over and under activity.

Books Recommended :

1. Anatomy and Physiology for Nurses : Eveiyn Pearce, Faber and Fader Ltd. London.
2. Anatomy, Physiology for Nurses : K. F. Armstrong.
3. Anatomy and Physiology for Nurses : W. Gordan Sears.

4. नर्सों के लिए शरीर सम्बन्धी ज्ञान- इविन पियर्स।

5. शरीर प्रदीपिका - मुकुन्द स्वरूप शर्मा।

HOME SCIENCE

Paper - II : Textile and Laundry Work

Section - 'A'

1. (i) Textile Terminology.
(ii) Classification of Textile Fibers.
(iii) General Properties of Textile Fibers.
2. Textile Fibers : Properties and their importance to the consumer with special reference to the care of the following fibers.
(i) Cotton, Silk, Wool, Asbestos
(ii) Viscose, Rayon, Nylon, Polyester, Acrylic, Glass
3. Construction of Yarn and Fabric :
(i) Spinning- Mechanical and Chemical
(ii) Different types of yarns. Simple and Complex
(iii) Weaving, Felting, Knitting, Braiding.
4. Finishing :
(i) Basic Bleaching, Sizing and Dressing, Singeing, Tentering, Beetling, Mercerising, Shrinkage - Control.
(ii) Embossing, Mordanting and Napping.
5. Applied Design.
(i) Block printing, Screen printing and roller printing.
(ii) Dyeing : Types of Dyes (a) Tie and dye (b) Batik.
6. Care of Textiles:
(i) Water : Hard and soft water, Effect of hard water in laundry, Removal of hardness of water by (a) Boiling (b) Soda Treatment (c) Zeolite water Softening.
(ii) Laundry Agents : (a) Soaps and Detergents (b) Bleaches (c) Blues and other whitening agents (d) Solvents and Absorbents (e) Starches.
(iii) Care and Storage of Clothes.
7. Selection of Fabrics for various uses in the home.
(i) Garments keeping, in view:
(a) Climate, weather, conditions, Utility and Occasion
(b) Texture and line in relation to figure and Size.
(c) Fashion
(ii) Household linen and furnishing in reference with service durability and appearance.
8. Consumer Problems, Labelling, Standardisation and Quality Control.
9. Traditional Embroideries of different states.
10. (i) Traditional Textiles of India, Bandhani, Ikat
(ii) Woven Textiles : Baluchari Brocade, Pattachitra

Practical-I Introductory Textiles and care

Max Marks 30 Duration : 3 Hours

1. Care of special clothes : fur, Lace, Leather
2. Dry cleaning with special reference to spot cleaning
3. Simple Home dyeing. tie and Dyeing, tie and dye
4. Stain removal
5. Identification of textile fibers : Visual and Burning
6. Identification of Basic weaves : Plain, Twill and Satin
7. Simple colour fastness tests : 1. Washing 2. Ironing
8. Conduct a market survey for collection fabric samples

1. Apparel. 2. Linens. 3. Furnishing

Distribution of Marks :

	Sessional	10
	Final Exams	20
(a)	2 major problems from S. No. 1, 2 and 3	10
(b)	2 major problems from S. No. 4 to 8	10

Practical-II Needle work

Max Marks : 20 Duration : 3 Hours

- Equipment for printing, cutting and sewing
 - Sewing machine, its parts. common defects and how to remedy them.
- Construction process in garment making.
 - Simple stitches
 - Seams and seam finishes
 - Darts, tucks, pleats and gathers.
 - Finishing of raw edges-turning down a hem, piping facing and top sewin
 - Placket openings
 - Fastners
- Embroidery on any household article.
- Knitting-10 samples reading knitting partners.
Baba suit for two years old.

Distribution of Marks :

	Sessional	
	Final Exmas	15
(a)	One major 2 minor construction processes	05
(b)	Embroider a handkerchief (complete)	05
(c)	One knitting sample.....	05

9. MATHEMATICS

Teaching: 3 Hours per Week per Theory Paper

Examination:

	Max. Marks 200	Min. Pass Marks 72
Scheme:		
	Duration	Max. Marks
Paper-I Discrete Mathematics	3 hrs	66
Paper-II Calculas	3 hrs	66
Paper-III Three-Dimensional	Theory 2½ hrs	48
	Geometry and	Practical: 2 hrs 20
	Optimization	

Note :

- Each candidate is required to appear in the practical examination to be conducted by internal and external examiners. External examiner will be appointed by the University and internal examiner will be appointed by the Principal in consultation with Local Head/ Head, Department of Mathematics in the college.
- An internal/ external examiner can conduct Practical/Viva voice Examination of not more than 100 (Hundred) Candidates (20 Candidates in one batch).
- Each candidate has to pass in Theory and Practical examinations separately.

Paper- I : Discrete Mathematics

Note :- This paper will contain nine questions having three questions in each section. Candidates are required to attempt five questions in all taking atleast one question from each section. All questions carry equal marks.

Section -A

Sets and propositions Cardinality, Mathematical induction, Principle of inclusion. and exclusion. Computability and formal languages ordered sets. Languages, Phrase, Structure, Grammars, Types of Grammars and languages. Permutations, combinations and Discrete probability.

Relations and Functions: Binary relations. Equivalence relations and Partitions. Partial ordered relations and Lattices. Chains and Antichains . Pigeon Hole principle. Groups, Rings, Fields: Definitions, simple examples and elementary properties only.

Section- B

Graphs and planar graphs: basic terminology, Multigraphs, Weighted graphs, Paths and circuits, Shortest paths, Eulerian paths and circuits. Travelling Salesman problem.

Union, Join, Product and composition of graphs. Planer graphs and geometric dual graphs.

Trees, rooted tree, Digraphs: Simple digraph, Asymmetric digraphs. symmetric digraphs and complete digraphs.

Digraph and binary relations. Matrix representation of graphs and digraphs.

Section- C

Finite State Machine- Equivalent machines. Finite State Machines as language recognizers.

Discrete numeric functions and Generating functions. Recurrence realtions and Recursive Algorithms- Linear Recurrence relation with constant coefficients. Homogeneous solutions. Particular solution. Total solution by the method of Generating functions.

Boolean Algebras - Lattices and Algebraic structure, Duality Distributive and compliment Lattices, Boolean Lattices, Boolean functions and expressions. Propositional calculus, Design and Implementation of Digital Networks. Switching circuits.

Paper- II : Calculus

Note : This paper will contain nine questions having three questions in each section. Candidates are required to attempt five questions in all taking atleast one question from each Section . All questions carry equal marks.

Section -A

Series: Infinite Series and Convergent series, Test for convergence of a series: Comparison test, D'Alembert's test , Cauchy's nth test Raabe's test, De-Morgan and Bertrand's test, Cauchy's condensation test, Gauss's test, Alternating series, Absolute convergence (Derivation of test is not required). Taylor's theorem Maclaurin's theorem, Power series expansion of a function. Power series expansion of $\sin x$, $\cos x$, e^x $\log_e (1+x)$, $(1+x)^n$ Derivative of the length of an arc, Pedal equations, Curvature.

Section -B

Asymptotes, multiple points, curve tracing of standard curves (Cartesian and Polar coordinates), Partial derivatives, Euler's theorem for homogeneous functions, chain rules, Maxima and minima for functions of two variables, Lagrange Multipliers, Differentiation of implicit functions, Envelopes.

Section -C

Areas, Lengths, Volumes and Surfaces, Double integrals, Change of the order of integration, Triple integrals, Dirichlet's integral.

Paper -I

Three Dimensional Geometry and Optimization theory

Note: This paper will contain eight questions having four questions in each section. Candidates are required to attempt four questions in all taking atleast one question from each Section . All questions carry equal marks.

Section -A

Sphere, Cone, Cylinder, Central Conicoids: Ellipsoid, Hyperboloid of one and two sheets, condition of tangency for a plane, normals. Plane section of conicoids.

Generating lines of hyperboloid of one sheet and its properties, Reduction of a general equation of second degree in three dimensions to standard forms.

Section -B

The linear programming problem. Problem formulation. L.P.P. in matrix notation. Graphical solution of linear programming problems. Basic solution. Some basic properties of convex sets, Theorems based on convex sets, Fundamental theorem of L.P.P. Application of the Simplex method for solution of a L.P.P. to simple problems. Duality, Fundamental theorem of duality, properties and simple problems of duality. Assignment problems, Transportation problems.

PRACTICAL

Teaching: 2 Periods per Week per Batch
(20 Candidates in each batch)

Examination:

Duration of Exam: 2 Hours

Scheme:

Max. Marks :	20
Min. Pass Marks:	08

Distribution of Marks:

Two practicals one from each group	
7 Marks each	14
Practical Record	02
Viva -voce	04
Total Marks	20

Group A: Solution of a LPP by Simplex Method. Solution of the Dual of a LPP by Simplex Method.

Group B: Solution of Assignment Problems. Solution of balanced and unbalanced Transportation problems.

Note :

1. Problems will be solved by using Scientific Calculators
2. Candidates must know about all functions and operations of Scientific Calculator.
3. Each Candidate (Regular / non- Collegiate) has to prepare his / her practical record.
4. Each Candidate has to pass in Practical and Theory examinations separately.

10. PHYSICAL EDUCATION

Physical education Course shall consist of two theory papers each of 3 hours duration carrying 60 marks each (Total 120 marks) and practical examination carrying 80 marks (Two games & sports 40 marks each). A candidate shall have to secure 36% marks separately in theory and practical to pass the examination.

Note : Each theory paper will have ten questions, two from each of the five units. Candidates shall be expected to answer one question from each unit

Scheme :	Total Marks	Pass Marks.
Paper I History of Physical Education	60	22
Paper II Foundation of Physical Education	60	22
Practical (Games & Sports)	80	28
Total	200	72

Paper - 1 History of Physical Education

Unit I:

1. Definition of Physical Education- its meaning and importance. Misconception about Physical Education.
2. Aims and objectives of Physical Education.

Unit II

1. Physical Education in Ancient India.
2. Physical Education in the city states of Greece.

Unit III

1. Survey of Modern Physical Education in India
 - (a) Physical Education and Sports Training Institutions in India.
 - (b) Sports Authority of India.
 - (c) Arjuna Awards, Dronacharya Awards, Maulana Abdul Kalam Azad Trophy, National Sports scholarship.

Unit IV

Ancient & Modern Olympic Games: Start of Olympics, Objectives of Olympic, Olympic Motto and Flag, Olympic Charter, Opening and closing ceremonies,

Unit V

Contribution to the growth of Physical Education by leaders and movements.

- (a) Turner Movement, Y.M.C.A. and its contribution U.S.S.R. Physical Education in school, the sport kind.
- (b) Contribution in India: G.D. Sondhi, Raj Kumari Amrit Kaur, Dr. P.M. Joseph, Shri H.C. Buck.

Books Recommended

1. Leonard, Field Engene and Affleck George B: Guide to the History of Physical Education, Philadelphia: Leo & Febiger: 1962 .
2. Rice Emmett. A. Hutchinson John L and Loc Marbal: A brief history of Physical Education, New York, The Renold Press Company 1960.
3. Rajgopalan K.A. : Brief History of Physical Education in India, Delhi Army Publishers-1962.
4. Krishan Murthy, V. and Ram N. Parmeshwar: Educational Dimensions of Physical Education, New Delhi, Sterling Publications 1980.
5. Singer, R.N.(ed): Physical Education: Foundations, New York: Hall Rinehart & Winston.
6. Khan Eraj Ahmed : History of Physical Education, Scientific Book Co. Patna.
7. कंवर रमेश चन्द : शारीरिक शिक्षा के सिद्धान्त व इतिहास, अमित ब्रदर्स, नागपुर
8. कमलेश व सग्रांल : शारीरिक शिक्षा के सिद्धान्त तथा इतिहास, प्रकाश प्रदर्स लुधियाना।

9. मोहम्मद वाहिद और दीक्षित एन. के. : शारीरिक शिक्षा का इतिहास, डॉलीगंज रेल्वे क्रासिंग लखनऊ।
10. वैष्णव राजेन्द्र प्रसाद : शारीरिक शिक्षा का संगठन व विधियाँ, श्रीयांश पब्लिकेशन्स, जयपुर।
11. सिद्धाना अशोक कुमार : शारीरिक शिक्षा सिद्धान्त, मनोविज्ञान एवं इतिहास, श्रीयांश पब्लिकेशन्स, जयपुर।
12. पाण्डेय लक्ष्मी कान्त : शारीरिक शिक्षा की शिक्षण पद्धति, मैट्रोपोलिटन बुक्स प. प्रा. लि. नई दिल्ली।
13. अजमेर सिंह और अन्य : शारीरिक शिक्षा, स्वास्थ्य एवं खेलों की आधुनिक पाठ्य पुस्तक (बी. ए. पार्ट I, II व III) कल्याणी पब्लिकेशन्स, लुधियाना।

per -II Foundation of Physical Education

Unit I: Biological Foundations:

1. Heredity, Environment in its importance and stages of growth and development.
2. Principles governing physical and motor growth and development.
3. Chronological, Anatomical, Physiological and Mental ages of individuals - their implications in developing and implementing programme of physical education.

Unit II: Psychological Foundations:

1. Importance and implication of psychological elements in physical education.
2. Notions about mind and body and psycho-physical unit of man.
3. Conditions and factors effecting learning.

Unit III: Philosophical Foundations:

1. Idealism and Physical Education.
2. Pragmatism and Physical Education.
3. Naturalism and Physical Education.
4. Existentialism and Physical Education.

Unit IV: Physiological Foundations:

1. General Benefits of exercise.
2. Benefit of exercise to the various systems.
3. Kinesthetic sense and performance.

Unit V: Sociological Foundations:

1. Physical Education and Sports as a need of the society.
2. Sociological Implications of physical Education and sports.
3. Physical activities and sports as a man's cultural heritage.

Books Recommended:

1. Bucher Charles A : Foundation of Physical Education St. Louis The C.V. Mosby Company, 1986.
2. Nixon Engence D. and Couson. W.: An Introduction to Physical Education Philadelphia, London: W.B. Saunders Co. 1969.
3. Oderateuter Delbert : Physical Education, New York, Harper and Brothers Publishers, 1970.
4. Sharma, Jakson R. : Introduction to Physical Education. New York : A.S. Barnes and Company. 1964.
5. Williams Jese Feiring : The Principle of Physical Education Philadelphia : W.B. Saunders Company, 1964.
6. Kamlesh H.L. : Physical Education Facts & Foundation, P.B. Pub. Faridabad.
7. कमलेश एम. एल. : शारीरिक शिक्षा के सैद्धान्तिकी, मैट्रोपोलिटन बुक्स कं. दिल्ली।
8. अजमेर सिंह और अन्य : शारीरिक स्वास्थ्य एवं खेलों की आधुनिक पाठ्यपुस्तक (बी. ए. पार्ट I, II व III) कल्याणी पब्लिकेशन्स, लुधियाना।

9. भाटिया ए. एल. और बघेला हेतसिंह : शरीर रचना, क्रिया शास्त्र, स्वास्थ्य शिक्षा, सुरक्षा शिक्षा, प्राथमिक चिकित्सा और आहार : श्रीयांश पब्लिकेशन्स, जयपुर।
10. कमलेश व सग्रांल : शारीरिक शिक्षा के सिद्धान्त तथा इतिहास, प्रकाश ब्रदर्स, लुधियाना।
11. पाण्डे लक्ष्मी कांत : शारीरिक शिक्षा की शिक्षण पद्धति, मैट्रोपोलिटन बुक्स कं. प्रा. लि. नई दिल्ली।
12. मोहम्मद वाहिद और दीक्षित एन. के. : शारीरिक शिक्षा का इतिहास, डॉलीगंज रेलवे क्रांसिंग, लखनऊ।

Practical

The practical examination shall be conducted by a panel of two examiners to be appointed by the University.

A candidate shall be required to show his/her familiarity (Rules & Techniques) and to give his performance in the following -

1. Athletics - Sprints. High Jump, Long Jump, Short put, Discus and Relays. (This is compulsory. This shall carry 40 marks)
2. A candidate may choose any one of the following games -
Basket Ball, Football, Kabaddi & Volley ball, Swimming (This shall carry 40 marks).

11. COMPUTER APPLICATIONS

Paper - I

Introduction to Information Technology

Unit-I

Introduction to Computer - What is a Computer - Different Uses of Computer - Characteristics of Computer-Limitations of Computers-Generation of Computers-Units of Computer System - Block Diagram of Computer - Types of Computer - Hard ware and Software. Introduction to Input/Output and Storage Devices - Input Devices - Keyboard, Mouse, Scanner, Light Pen, Touch Screen, OCR, MICR, BCR- Out Devices - Monitors, Printers, and Plotters- Computer's Memory - Internal and External Memory - Various Storage Devices.

Unit - II

Software - Introduction - Types - System Software - Types, Features and Functions - Application Software - Types - Machine Language - Number System- Binary Number System - Octal Decimal Number System - Hex Decimal Number System - Binary Arithmetic - Boolean Algebra - Logical Gates - Assembly Language - High Level Languages.

Unit - III

Computer Networks - Terminology - Server - Workstations - Network Hardware - Hub, Switch, Bridge, Router- Communication Channels - Topologies - Advantages of Networks - Types of Networks - LAN, MAN, WAN. Internet - Advantages and Disadvantages - www- Protocols - FTP, HTTP, PPP, SMTP, TCP/IP, POP- Web Server - Web Browser- ISP - Types of Connections - Web site - Types of Web sites - E- mail - Searching

Unit - IV

Operating Systems - Introduction, Features, Functions - Process Management, Memory Management, Multi tasking, Peripheral Device Management, Time-sharing - Types of Operating Systems - Real time Operating Systems, Single User Operating Systems, Multi User Operating Systems. Introduction to MS DOS- Introduction, Features -File Systems - DOS commands, Command Syntax Elements-Internal Commands - MD, CD, DIR, COPY, DEL, RD, REN TYPE, ECHO, DATE, TIME, INPUT/OUTPUT Redirection, Wild Card characters, Files- Types of Files, File naming, File Attributes - Batch Files - Important DOS Files - AUTOEXEC. BAT, Config. Sys, Command, Com files- External Commands.

Unit - V

Micro Soft Windows

Introduction - Features -File system - FAT, FAT 32, NTFS - Terminology - Window, Mouse Pointer, Desktop, Task Bar - Folder, Short Cuts - Working with Windows - Creating folders, Removing Folders, Renaming Folders, Creating Short Cuts, Parts of Window - My Computer - My documents - My Network Places - Internet Explorer - Recycle Bin- Moving Items to Recycle Bin, Emptying Recycle Bin. Control Panel - Adding and Removing Hardware - Adding and Removing Programs - Administrative Tools - Working with DATE & TIME - Changing Display Settings - Working with Fonts - Network Connections- Adding Printers- Regional & Language Settings - Creating User IDs - Removing User IDs - Permissions.

Prescribed Text Book

P. K. Sinha - Computer Fundamentals

Reference Books

1. Comdex Information Technology Kit- by Vikas Gupta, Dreamtech
2. Introduction to Computers by Rajaraman.

Paper - II

PC- Packages

Unit - I

MS- Word - Introduction, Word Processor basics, Guide lines for typing, Menus in MS Word, Saving the Document, Opening the Documents, Previewing and Printing the document, Page Settings, Editing the document, Find, Replace and Goto, Header and Footer, Foot notes - Inserting Pictures, files- Organization chart - Working with Clip Arts, Auto shapes - Formatting the document, Bullets and Numbering, Document alignment- Spelling and Grammatical Check - Thesaurus - Mail Merge, Macros, Creating Tables - Sorting, Converting, Applying Formula

Unit - II

MS- Excel

Introduction - Features - Spread Sheet basics - labels, Values and functions- Saving the Work book, Printing - Set print area - Cell and Cell Address- Cell Pointer - Mathematical Calculations - Formaulas, Formula bar, Automatic Recalculation - Function - Arithmetic Functions, String Functions, Date and Time Functions - Financial Functions - Formatting Spread Sheet - Inserting and deleting rows, columns - Sorting - Adding a Sheet to the workbook - renaming the sheet - copying data between sheets - protecting the workbook - deleting sheet from the work book- Working with Charts

Unit - III

MS- Power Point

Introduction- Features - Creating Presentations - Open the Presentation, Saving - Slides - Inserting Slides - Delete slides - Normal, Slide Sorter, Slide Show, Grid Guides - Inserting Pictures, Sounds, Movie- Slide Design, Slide layout, Adjusting back ground, Using Templates- Slide Show, Action Buttons, Custom Animation

Unit - IV

MS- Access

Introduction - Features - Database - Under Stating RDBMS - Objects of RDBMS - Tables, Queries, Reports - Functions of Database Management Systems - Creating a Database - Creating a Table - Fields, Data types, Field Name conventions - Indexes - Keys - Query- Creating a Query - Types of Queries - using criteria - building expressions - running the query.

Unit - V

Working with Forms - Basic Controls - Properties-Navigating the records-Adding New Record- Deleting a Record from the Form-Woriking with Reports-Understanding the Sections of Reports - Basic Controls - Setting Properties - Perviewing the Report.

Prescribed Text Books

1. R. K. Taxali - MS Office
2. MS-Office - BPB Publications

Reference Books

1. Comdex Information Technology Course Kit - by Vikas Gupta, Dreamtech

Paper - III Practical 50 M. M. 18 Pass Mark

1. Human Maze Learning, 2. Measurement of Intelligence, 3. Experiment of Memory Meaningful and non-sense syllabus. 4. Span of Attention, 5. Serial Position Curve, 6. Figure Ground Reversal, 7. Measurement of Emotions by Facial Expression. 8. Measurement of Personality by Questionnaire, 9. Problem Solving, 10. Mirror Drawing.

12. राजस्थानी

परीक्षा योजना	समय	पूर्णाङ्क
न्यूनतम उत्तीर्णाङ्क :	72	200
प्रथम प्रश्न-पत्र	3 घण्टे	100
द्वितीय प्रश्न-पत्र	3 घण्टे	100

प्रथम प्रश्न-पत्र-अंक विभाजन

1. प्रथम प्रश्न-पत्र में पाँच प्रश्न होंगे। कुल 100 अंकों का प्रश्न होगा।
2. प्रत्येक पाठ्यपुस्तक से कम से कम एक-एक व्याख्या करनी होगी। (3 12=36)
3. दोनों पुस्तकों में प्रत्येक से एक-एक आलोचनात्मक प्रश्न होगा। कुल तीन प्रश्न। (3 15=45)
4. अंतिम प्रश्न निम्नलिखित तीन भागों में विभक्त होगा-
 - (क) राजस्थानी भाषा में अनुवाद - 7 अंक
 - (ख) हिन्दी से राजस्थानी भाषा में अनुवाद - 7 अंक
 - (ग) राजस्थानी कहावतें अर्थ एवं प्रयोग - 5 अंक

पाठ्यपुस्तकें :

1. राजस्थानी कहानियाँ - सम्पादक रावत सारस्वत, प्रेम जी प्रेम : प्रकाशक साहित्य अकादमी, रवीन्द्र भवन, नई दिल्ली। इस पुस्तक में से निम्नलिखित क्रम संख्या वाली 14 कहानियाँ 1, 9, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 18, 20, 22, 23 तथा 28।
2. जयपुर की ज्योणार, ले. मदनमोहन सिद्ध (खण्ड एक से तीन) : प्रकाशक श्री सिद्ध हिन्दी प्रचारक कार्यालय जयपुर।

संदर्भ ग्रन्थ

1. आधुनिक राजस्थानी साहित्य : प्रेरणा स्रोत और प्रवृत्तियाँ, लेखक डॉ. किरण नाहटा प्रकाशक चिन्मय प्रकाशन, चौड़ा रास्ता, जयपुर।
2. राजस्थानी गद्य साहित्य : उद्भव और विकास : लेखक डॉ. शिवस्वरूप अचल, प्रकाशक : शार्दूल राजस्थानी रिसर्च इंस्टीट्यूट, बीकानेर।
3. राजस्थानी गद्य शैली का विकास : डॉ. रामकुमार गर्वा, प्रकाशक देवनाम प्रकाशन, जयपुर।

द्वितीय प्रश्न-पत्र-राजस्थानी काव्य

अंक विभाजन - इस प्रश्न पत्र में पाँच प्रश्न होंगे।

1. प्रत्येक पुस्तक से एक-एक व्याख्या। कुल तीन व्याख्या। (3 12=36)
2. प्रत्येक पुस्तक से एक-एक आलोचनात्मक प्रश्न।
(कुल तीन प्रश्न) (18 18+16=52)

3. अलंकार : वैयण सगाई, उपमा, रूपक, उत्प्रेक्षा यमक, श्लेष।
4. छन्द : दूहो, सोरठो, छप्पय, वेलियो।

सन्दर्भ ग्रन्थ :

1. प्राचीन काव्यों की रूपक परम्परा-सम्पादक अमर चंद नाहटा, प्रकाशक भारतीय विद्या मंदिर शोध प्रतिष्ठान, बीकानेर।
2. अलंकार पारिजात- नरोत्तमदास स्वामी।
3. रघुनाथ रूपक गीता रो - महताबचन्द खारेड, प्रकाश नागरी प्रचारिणी सभा वाराणसी।
4. राजस्थानी साहित्य - एक परिचय प्रकाशक नवयुग ग्रन्थ कुटीर, बीकानेर।

13. GERMAN

Scheme of examination :

Two written papers of 75 marks each & one viva - voce of 50 marks. A candidate has to secure 36% marks in individual papers to declare her/him pass.

Paper - I : Maximum Marks : 75 Min. Pass Marks 27 (36%)

Paper - II : Maximum Marks : 75 Min. Pass Marks 27 (36%)

Paper - III : Maximum Marks : 50 Min. Pass Marks 18 (36%)

Total Marks 200

Paper I : Grammar

Paper II : Comprehension, Paragraph Writing

- (a) Two Comprehension passage from the prescribed text (25 marks each) Examiners are expected to formulate 50

Questions on the passages as follows :

- (i) True or false sentences (five) 5 marks
- (ii) Examiners should select five words/verbs. from the Text and ask the candidates to make five grammatically correct sentences with the help of those words 10 marks
- (iii) Fill in the blanks using words from the text 10 marks
- (b) Write a short paragraph of about 10 to 15 sentences on any one of the following four themes 25 marks

Topics for the paragraph writing should be :

- (i) Portrait of a friend.
- (ii) Letter to a friend inviting him to visit your city explaining main attraction of the city.
- (iii) Description of your dream house
- (iv) Visit to a restaurant/descriptive or dialogue form

Paper III - Viva - Voce 50

Prescribed Text Book : Lernziel Deutsch - I Max Hueber Verlag 1991.

Recommended Books :

1. Pons German - Travelers Guide
2. Pons Starting German/Anfanger Deutsch
3. Cassels Language Guides : German A Handbook of Grammar, current usage and word power.
4. Teste Dein Deutsch Stufe - I
5. Teste Dein Deutsch - II
6. Langenscheidt's or Collin's German - English/English German Dictionary.
7. Deutsch als Fremdsprache - 1A & B. by Braun Nieder Schmoe.
8. Sprachkurs Deutsch 1 & 2 Goyl Saab Publishers and Dealers in India 1997.
9. Eindrücke-Einblicke Lehr-und Arbeitsbuch.

14. TEXTILE CRAFT

Scheme :	Dura-	Max. Marks	Min. Pass Marks
(i) Theory : One Paper	3 hrs.	60	22
(ii) Practical	5 hrs.	80	28
(i) Submission		<u>60</u>	<u>22</u>
		<u>200</u>	<u>72</u>

Syllabus :

Paper I : Theory

Max. Marks 603 hrs. Duration Min. Pass Marks. 22

- (i) Weaving Theory : Fibre - Yarn manufacture, fabric manufacture, elementary (basic) weaves.
- (ii) Dyeing Theory : Types of dyes, Dyeing Process (hand dyeing and piece dyeing).

Paper II : Practical

Max. Marks 805 hrs. duration Min. Pass. Marks 28

- (i) Tie & Dye, (ii) Batik, (iii) Elementary Wears. (iv) Hand Painting, (v) Natural Study, (6) Spray Painting (Stencil Method), (7) Designs for Practical, (8) Basic Designs.

Developing Designs for Practicals :

1. Table cloth, Napkin, Wall hanging.
2. Concept of Colours and Colour Scheme.

15. INDIAN HERITAGE IN RURAL HANDICRAFTS

	Scheme	Max. Marks	Min. Pass Marks
1. Theory One Paper 3 hrs. duration	60	22	
2. Practical	80	28	
3. Submission	<u>60</u>	<u>22</u>	
	<u>200</u>	<u>72</u>	

Syllabus :

Paper I (Theory)

3 hrs. duration Max. Marks 60 Min. Pass Marks 22

FUNDAMENTAL OF HANDICRAFTS

1. Theory of colours-pigments and light theory-hue circle, modifications of colour- after image values and colour harmony- practical applications.
2. Basic Principles of line, form and space - their interrelationship.
3. Process of concept building - visual and structural relationships. Free hand drawing from nature study of different Indian motifs.
4. Introduction with local rural handicrafts. Brief Study of the local handicrafts and various raw materials used for manufacturing them.
5. History of Indian handicrafts.

Note : The paper will contain 9 questions. Candidates are required attempt any five questions. Each question containing 12 marks.

Paper II (Practical)

5 Hrs. Duration Max. Marks 80 Min Pass Marks 28

1. Tie and dye (bandhej)
2. Soft toys.
3. Folk paintings.
4. Folk sculptures.

Submission Works Max. Marks 60 Min. Pass Marks 22

Note (i) : Submission work will be submitted to the head of the department of Rural Handicrafts of the college 15 days before the commencement of examination. The marks in the submission will be awarded by the subject teacher (Internal). However the external examiner

shall be empowered to review the work of submission in case there is a drastic difference between the Marks of the examination and submission.

Note (2) : Candidates should pass in theory as well as in practical paper Separately.

Books Recommended

1. Heritage of Indian Art : V. S. Agarwal.
2. Handicrafts of India : T. M. Abraham
3. 5000 Years of Arts & Crafts of India : Shanti Swaroop.
